

Altinget: kommunalreform

10 år med kommunalreformen

-reformen der forandrede Danmark

© **Altinget: kommunalreform**

er udgivet af netavisen Altinget

ANSVARSHAVENDE CHEFREDAKTØR

Rasmus Nielsen

TEMAREDAKTØR

Kim Rosenkilde Nielsen

REDAKTION

Anders Jerking
Erik Holstein
Morten Øyen Jensen
Klaus Ulrik Mortensen
Ole Møbjerg Toft
Kasper Frandsen
Mads Bang
Hjalte Kragesteen
Frederik Tillitz
Erik Bjørn Møller
Toke Gade Crone Kristiansen
Søren Elkrog Friis
Emma Qvirin Holst
Carsten Terp
Rasmus Løppenthin
Amalie Bjerre Christensen
Tyson W. Lyall
Mette Viktoria Pabst Andersen
Michael Hjøllund
Christian Mølgaard
Nikita Selvig
Martin Lyngbæk Olsen
Jeppe Rohde Fransson
Lasse Lange

KLUMME

Susanne Hegelund og Peter Mose

GRAFISK DESIGN OG LAYOUT

Jacob Jensen/Altinget

SALG, PRODUKTION OG DISTRIBUTION

Anders Krøyer Lauritzen
lauritzen@altinget.dk

ANNONCESALG

NICHEHUSET

Bredgade 23
1260 København K
Tlf. 35 35 10 10
hej@nichehuset.dk
www.nichehuset.dk/altinget

ALTINGET

Ny Kongensgade 10
1472 København K
Tlf. 33 34 35 40

FOTOS

Rasmus Flindt Pedersen/Altinget	Kim Haugaard/Scanpix
Bjarke Ørsted/Scanpix	Mathias Løvgreen Bojesen/ Scanpix
Rasmus Flindt Pedersen/Altinget.dk	Mathias Løvgreen Bojesen/ Scanpix
Rasmus Flindt Pedersen/Altinget.dk	Colourbox
Keld Navntoft / Scanpix	Pr-foto/Horten
Søren Bidstrup/Scanpix	Bax Lindhardt/Scanpix
Torkil Adersen/Scanpix	Christian Als/Scanpix
Preben Madsen/Scanpix	Henning Bagger/Scanpix
Preben Madsen/Scanpix	Colourbox.com
Henning Bagger	

Altinget: kommunalreform er beskyttet af dansk lov om ophavsret. Hel eller delvis kopiering, anden gengivelse eller videreanvendelse af materialet må kun ske efter aftale med Altinget. Det er herunder ikke tilladt at videredistribuere materialet elektronisk via e-mail.

INTRO

Reformen der forandrede Danmark 2

REPORTAGE

Når Jyderup tager magten over julelys og lørdagsmarkeder tilbage 6

INTERVIEW

Tidligere departementschef:
Vi startede et tog der ikke kunne standses 14

DEMOKRATI

Kommunalreformen udfordrer lokaldemokratiet 20

STORDRIFT

Om gevinsten ved stordrift blev... 22

BOSÆTNING

Eks-borgmester: "Vi var lidt naive" 25

SOCIAL

Afspecialisering er stadig et åbent sår på socialområdet 28

SKOLE

Flere børn i privatskole efter reformen 32

ARBEJDSMARKED

Jobcentre vejrer morgenluft 34

FORSYNING

Forsyning giver glimt af fremtidens kommunekort 38

MILJØ

Sådan er det gået på miljøområdet 42

SUNDHED

Regionerne løftede sygehusene 45

SUNDHED

Sundhedsvæsnet kæmper stadig med sin Bermudatrekant 49

REGIONER

Panel: Regionernes fremtid 52

KLUMME

Hegelund & Mose: Borgmester søger partner 56

Reformen der forandrede Danmark

Til januar er det ti år siden, at kommunalreformen trådte i kraft og for altid forandrede den offentlige sektor. Altinget ser tilbage på det nye danmarkskorts tilblivelse og tiden, der siden fulgte.

AF Kim Rosenkilde Nielsen

Om et år er det slut.

Efter 12 år med en borgmesterkæde om halsen har Ringkøbing-Skjerns borgmester, Iver Enevoldsen, valgt ikke at genopstille som Venstres borgmestercandidat til kommunalvalget i 2017.

Han blev Ringkøbing-Skjern Kommunes borgmester tre år efter, den formelt opstod i januar 2007 som en fusion af Holmsland, Egevad, Skjern, Ringkøbing og Videbæk Kommune. Samtidig blev han den sidste borgmester i Holmsland Kommune.

En kommune han dog ikke opgav uden først at krydse klinger med daværende indenrigs- og sundhedsminister Lars Løkke Rasmussen (V), der havde sat sig for at gennemføre en historisk omkalfatring af den danske offentlige sektor.

Skærmydslerne med ministeren kommer vi tilbage til. I dag, ti år efter den store reforms ikrafttræden, er Iver Enevoldsen helt overordnet tilfreds med sin nye kommune.

”Det er klar, at der har været nogle udfordringer. Men nu ti år efter, er sammenhængskraften i vores nye kommune stærk og sammenlægningen er blevet en succes,” siger Iver Enevoldsen.

Begejstrede borgmestre

Strukturreformen, eller kommunalreformen som den oftest betegnes, forvandlede 271 kommuner til 98, nedlagde 14 amter og oprettede fem helt nye sundhedsregioner.

Som et led i den øvelse blev bægeret med ansvaret for at løse en række centrale velfærdsopgaver samtidig godt og grundigt rystet.

Og det er ikke kun Iver Enevoldsen, der beriget med ti års bagklogskab, er parat til at kalde kommunalreformen en succes.

I en rundspørge Altinget har gennemført blandt landets borgmestre og kommunaldirektører, angiver langt hovedparten, at kommunalreformen i enten 'høj grad' eller 'meget høj grad' har været en succes.

En tilsvarende rundspørge til landets regionsrådsformand og regionsdirektører, peger i samme retning.

Større muskler, stærkere faglighed

Blandt de positive gevinster nævnes først og fremmest større "faglighed," "flere økonomiske muskler," samt øget "effektivitet" og "robusthed".

Vendinger som går igen så mange gange i rundspørgen, at man kan komme helt i tvivl, om besvarelsene er koordineret.

Eller om det lokalpolitiske topniveau blot tænker i stort set enslydende termer på tværs af partier og landsdele. De samme vendinger dukker i hvert fald op, både når man taler med en vestjysk borgmester og en kommunaldirektør fra Roskilde om kommunalreformens resultater.

"Vi har fået nogle muskler, som gør, at vi kan yde den service og kvalitet som borgerne efterspørger," siger Iver Enevoldsen.

"Vi fik en række nye opgaver, som nødvendiggjorde større kommuner med nogle stærkere faglige miljøer. Og det har vi fået," siger Henrik Kolind, kommunaldirektør i Roskilde Kommune og formand for kommunaldirektørenes forening, Komdir.

Et langt forspil

Det er svært entydigt at angive, hvornår kimen til kommunalreformen blev lagt. En del af svaret er formentlig, at den offentlige sektors indretning er et nærmest evigt tilbagevendende diskussionsemne. I det lys trækker forspillet til kommunalreformen i 2007 tråde helt tilbage til den første kommunalreform i de tidlige 1970'ere.

Dengang blev knap 1.100 kommuner over en årrække reduceret til 275 og antallet af amter blev reduceret fra 25 til 14. Hovedstadskommunerne København og Frederiksberg gik imidlertid fri og fortsatte som såkaldte amtskommuner med ansvar for både kommunale opgaver og hovedstadens sundhedsvæsen.

Strukturen indebar en række problemer i og omkring hovedstaden, som blev livligt debatteret, analyseret og af flere omgange forsøgt reformeret. Ikke mindst op gennem 1990'erne, hvor Lars Løkke Rasmussen (V) blandes ind i diskussionerne som amtsborgmester i Frederiksborg Amt.

Struktur på debatten

Officielt bliver en egentlig og større strukturreform dog først Venstres politik i 2002. Det skete efter en sommer, hvor en debat om amternes fremtid og kommunernes størrelse fik frit spil i arguketiden.

Da daværende statsminister Anders Fogh Rasmussen (V) hjem fra sin ferie kundgjorde han oprettelsen af en Strukturkommission, der skulle få "struktur på debatten."

Herefter gik det slag i slag, med indenrigs- og sundhedsminister Lars Løkke Rasmussen som den altdominerende politiske drivkraft.

Kommissionen arbejder frem til januar 2004, hvor dens betænkning blev præsenteret ved et stortilet pressemøde i Vingstedcentret ved Vejle. Tre måneder senere kommer regeringen med sit udspil 'Det nye Danmark'. Her fremgår det, at formålet med en kommende kommunalreform er, at sikre den enkelte borger "mere kvalitet for pengene i den offentlige service, navnlig i sundhedsvæsenet."

Det skulle ske ved at "styrke det lokale demokrati gennem stærke, bæredygtige kommuner."

Modstandscellen i Hvide Sande

Forud for de politiske forhandlinger i Folketinget havde Lars Løkke Rasmussen gennemført et større baglandsdiplomati. Her var først og fremmest en lang række jyske borgmestre taget i ed i forhold til en kommende reform, der med stor sandsynlighed ville koste mange af dem deres borgmesterkæde.

To steder endte Løkke dog med at støde på problemer, da der skulle tegnes streger til det nye kommunal Danmarkskort.

Farum Kommune var der ikke rigtig nogen andre, der ville lege med på grund af den stor gæld fra Peter Brixtoftes (V) borgmestertid.

Og i Holmsland holdte Iver Enevoldsen fast på at oprettholde den kommune, hvor hans far tredive år tidligere havde været den sidste sognerådsformand og første borgmester.

Modstanden mod sammenlægning handlede både om økonomi og det nære demokrati.

"I den gamle Holmsland Kommune var vi kun godt 5.300 indbyggere, og så var man jo noget tættere på hinanden. Samtidig havde vi landets laveste skatteprocent," siger Iver Enevoldsen.

Efter sammenlægningen blev han borgmester for Danmarks arealmæssigt største kommune med over 57.000 indbyggere og en skatteprocent, der modsvarer en stigning på fem procent i forhold til niveauet i Holmsland Kommune.

Nærheden, der forsvandt

Bekymringen for lokaldemokratiet stod Iver Enevoldsen ikke alene med. Og når han og hans borgmesterkolleger i dag bliver bedt om at fremhæve noget negativt ved strukturreformen, så peger de primært på et tab af "nærhed" og "nærdemokrati".

Det samme gør kommunernes administrative førstemænd, kommunaldirektørerne. Sammenlægning af større kommuner skulle nemlig ikke kun skabe højere faglighed i kommunens forvaltning.

Det skulle også give besparelser i form af såvel administrative stordriftsfordele som stordrift på driften af velfærdsinstitutioner som plejehjem, folkeskoler og daginstitutioner. Besparelser som siden er blevet hentet

gennem lukninger af gamle rådhus og samling af en stort antal velfærdstilbud i de lidt større byer.

”Man skal nærmest være komiske ali, hvis ikke man kan se, at det også har ført til en centralisering i Danmark. Ikke mindst i forhold til mindre byer og landsbyer, som mange steder blevet tømt for funktioner,” siger Henrik Kolind.

Forskere med forbehold

Der er måske ikke så overraskende, at netop de kommunaldirektører og borgmestre, som for en stor dels vedkommende har siddet med det konkrete ansvar for at implementere reformen, også efterfølgende udråber den til en succes.

Spørger man i forskningsverdenen er svarene en smule mere tøvende og skeptiske.

I en rundspørge til ni af landets førende kommunale forskere svarer fem af reformen i enten ’nogen grad’ eller i ’høj grad’ har været en succes. Fire mener, at reformen i ’mindre grad’ eller ’slet ikke’ har været en succes. Samtidig siger syv ud af de ni, at reformen ’slet ikke’ har bidraget til at styrke det lokale demokrati. Også vurderingen af effektiviseringsgevinsterne og de større kommuners faglige niveau er mere konservative, end kommunaldirektørenes og borgmestrenes.

”Der er formentlig stordriftsulemper i flere af de kommuner, der er blevet meget store. Og selv store kommuner har efter reformen vist sig at have problemer med den faglige bæredygtighed,” skriver en forsker.

Systemet først

En anden svaghed ved at lade de siddende borgmestre, kommunaldirektører og regionsansvarlige give kommunalreformen karakterer, er, at de personligt på mange måder er kommet ud på den anden side som reformens vindere.

Set fra et administrativt og styringsmæssigt perspektiv er der ifølge forskningschef Roger Buch fra Danmarks Medie- og Journalisthøjskole utvivlsomt mange fordele ved at basere den offentlige sektor på større kommuner og regioner.

Men det er også sket for en pris. Og reformens tabere

finder man alle muligt andre steder end på landets rådhus og regionskontorer. Ikke mindst i de landsbyer og mindre byer på landet, som i rationaliseringens navn har måttet vinke farvel til skoler, plejehjem, biblioteker og daginstitutioner.

”Udgangspunktet for den daværende regerings udspil var ’mennesker først’. Men sådan blev det ikke, det blev systemet først,” siger Roger Buch. Han peger på, at det for langt de fleste velfærdstilbud har en selvstændig værdi, at de er tæt på.

”Når nærheden forsvinder, kan det få nogle meget værdifulde ting til at smuldre, som ikke lige indgår i de teknokratiske regneark,” siger Roger Buch.

Endegyldigt farvel til sognerådspolitik

I Ringkøbing-Skjern anerkender Iver Enevoldsen, at reformen ikke kun har gjort det lettere at træffe upopulære beslutninger. Den har også gjort det nødvendigt.

Men selv ti år efter sammenlægningen er der stadig mange spor tilbage fra den gamle kommunestruktur. Nok mest tydeligt eksemplificeret ved, at administrationen fortsat er spredt på seks forskellige adresser i kommunen.

”Jeg kan godt forstå, at man føler, at noget går tabt ved lukning af skoler og plejehjem, når der forsvinder arbejdspladser og aktiviteter i et område. Men det er vilkårene, når man siger, at vi skal optimere driften,” siger Iver Enevoldsen. Til januar er det ti år siden, den nye store Ringkøbing-Skjern Kommune opstod.

Næste januar er det en anden, der tager over efter Iver Enevoldsen. Med en lokalpolitisk forankring, der strækker sig over flere generationer og kommunalreformer, mener han, at den kommune han sender videre til sin efterfølger er gearret til at klare fremtidens udfordringer.

”I dag kigger vi hele tiden på hele kommunen som helhed. Sognerådspolitikken har vi været nødt til at lægge bag os.”

Når Jyderup tager magten over julelys og lørdagsmarkeder tilbage

Hvad der sker, når den store kommune æder de små. Og stadig føler sig snydt i spillet om magten. Altinget har været en tur i Holbæk Kommune.

AF Klaus Ulrik Mortensen FOTO Rasmus Flindt Pedersen

» Når rådhuset forsvinder, forsvinder også de ekstra hænder og fejmaskiner, der sørger for, at der altid er rent og pænt omkring centrum. Nu er der større chance for, at tingene får lov til at stå og forfalde. Men det betyder, at man selv må tage affære.«

Svend Aage Larsen
Medlem, Jyderup Styregruppe

En tilfældig onsdag i december må konklusionen efter at have travet 20 minutter i silende regn gennem det centrale Jyderup være, at Svend Aage Larsens forælskelse i den vestsjællandske provinsby svært lader sig formidle.

Byvandringen begynder ved det laksefarvede bibliotek skråt over for stationen, som oprindeligt agerede hotel, og frem til 2007 udgjorde Tornved Kommunes rådhus.

Herfra går turen mod det lokale forretningscentrum - eller Jyderup Centret, som de gigantiske Scrabble-agtige bogstaver monteret på arkaden staver det. Han fortæller engageret om nye initiativer, mens vi bladrer i "kludemarkedets" kasser med nedsatte dvd'er. "Taxa" og "Barnaby" er på tilbud, det samme er de selvvandende nisser. Tilbage mod parkeringspladsen runder vi Center Pubben - også kendt som Rottehullet - før vi atter befinder os foran Café Habibi, hvor samtalen med Svend Aage Larsen en time tidligere tog afsæt.

Habibi lyder mere eksotisk end tilfældet er. Her danses hverken mavedans eller ryges vandpiber, men cafeen er drevet af den lokale højskole, og med fællesspisning og adspredte musikarrangementer er den billedet på præcis den udvikling, som Svend Aage er stolt af, at Jyderup siden indlemmelsen i Holbæk Kommune har gennemlevet.

Rapport fra landeste dyreste kommune

Frem til 2005 var Tornved Kommune med sine 8.500 indbyggere mest kendt for 13 år i træk at kunne prale af landets højeste kommuneskatteprocent. Efter fusionen med Holbæk og tre andre omegnskommuner i 2007 var man nu pludselig del af en storkommune med over 70.000 indbyggere.

Og det skifte satte sine spor, forklarer vores guide over en varmende cappuccino.

"Tidligere skulle man ikke gøre så meget for at blive bemærket af politikerne. Men det ændrede sig, da rådhuset blev flyttet 25 kilometer væk til Holbæk. Og ja i starten var det da en fordel, at skatten sank, men snart gik det også op for os, at sammen med rådhuset forsvandt også en stor del af byens identitet," siger han.

En anden mærkbar konsekvens, forklarer han, var, at nye kommunale arbejdspladser blev suget til Holbæk. "Vi var godt klar over, at der ville komme en centraliseringsproces, men at den var så kraftig kom bag på os," siger Svend Aage Larsen.

Han var derfor rask til at melde sig under frivillighedens faner, da Holbæk Kommune som efterspil til fusionen oprettede 17 lokalråd, som skulle fodre politikerne med anbefalinger og advarsler. Lokalrådene er i dag nedlagt, men er i Jyderups tilfælde erstattet af en fem mand stor styregruppe, som skal holde byens på kursen.

Her sidder Svend Aage Larsen også med. Og han mener, at netop den lokale virkelyst er årsagen til, at Jyderup klarer sig bedre end mange andre tidligere rådhusbyer.

"Når rådhuset forsvinder, forsvinder også de ekstra hænder og fejmaskiner, der sørger for, at der altid er rent og pænt omkring centrum. Nu er der større chance for, at tingene får lov til at stå og forfalde. Men det betyder, at man selv må tage affære. Og derfor er nogle af de ting, som vi har haft fokus på i styregruppen, netop at sørge for, at hallen renoveres, julebelysningen kommer op, og at der stadig afholdes lørdagsmarkeder i byen," siger han.

Mest stolt er han af, at det er lykkedes foreningen "Jyderups Fremtid" at skaffe 500 medlemmer til at samle den lokale tråd op efter fusionen.

Betyder det, at Jyderup står stærkere i dag end før strukturreformen?

"Nej, men vi er på vej. Og i den udstrækning at vi har været nødt til at skifte identitet, er det lykkedes os at få et stærkere erhvervsliv, end vi havde tidligere. Og det vil på sigt styrke os," siger han.

Nødvendig reform for at redde fattige kommuner

Altinget forlader Jyderup med indtrykket af, at godt nok kan små bysamfund overleve en kommunalreform, men det er nu engang en fordel at være stor. Og stor er man i Holbæk, hvor den tidligere radikale borgmester Jørn Sørensen byder velkommen i en rød murerstervilla med naturligt fald mod fjorden. Her skal man være hurtig med riven for at sikre sig, at de grønne nedfaldsæbler på plænen ikke triller mod afgrunden.

Jørn Sørensen, der med en alder 74 år i dag lever livet som pensionist, var borgmester i Holbæk fra 1994-2010. Han tilegnede sig en markant plads i det kommunale landskab, hvilket blandt andet gjorde ham til formand for den nærdemokratiske tænketank, som regeringen nedsatte som del af strukturreformen.

"Det var nødvendigt med en kommunalreform. Vi stod med en række kommuner, som ikke kunne få

økonomien til at løbe rundt. Hvor skattegrundlaget blev mindre og mindre, og hvor det på et tidspunkt i Folketinget blev diskuteret, hvorvidt kommunerne helt skulle droppe at opkræve skatter og i stedet få pengene fra staten,” siger han.

Lokalt gav det sig udtryk ved, at gamle Holbæk Kommune ofte fik invitationer fra mindre kommuner til forskellige typer samarbejde.

“Det kunne være Jernløse Kommune, som ikke længere havde råd til at drive eget bibliotek og bad om lov til, at borgerne kunne få adgang til biblioteket i Holbæk i stedet. Andre kommuner havde svært ved at finansiere reoveringen af vejene og inviterede derfor sig selv til samarbejde. Og når man kigger tilbage, kan man spørge sig selv, hvorvidt vi ikke bare skulle være fortsat ad den vej.”

Ingen fordel at være størst

Men det gjorde man som bekendt ikke. Og det kan godt ærgre den tidligere borgmester lidt. Han køber nemlig ikke fortællingen om, at Holbæk som storebror i samarbejdet nødvendigvis vandt på fusionen.

“Det var nøjagtigt det samme, der skete med den sidste kommunalreform i 1970. Man tror altid, at det går så hårdt ud over de små kommuner og sogne, men faktisk sker der det stik modsatte. Det er de små, der slår sig sammen. Det er dem, der vinder,” siger han og fortsætter:

“Det er klart, at hvis man bor i Jyderup, så stemmer man sgu da på nogen fra Jyderup. Hvorimod dem, der bor i Holbæk, stemmer ud fra deres partimæssige overbevisning. Og det fører til, at lokalsamfundene bliver overrepræsenteret i de nye byråd.”

Han mener, at der i kølvandet på reformen fulgte en jantelovsk nidkærhed, som i høj grad gik ud på, at lokalsamfundene ikke måtte føle sig snydt.

“I årene før strukturreformen kunne vi eksempelvis bygge Holbæk Mega Center med forståelse fra de andre kommuner om, at det var en god ide, fordi det skaffede arbejdspladser og ikke gik ud over deres lokale handelsstrøg. Men så kom reformen, og så blev alle projekter italesat som problematiske, fordi de risikerede at ødelægge balance mellem land og by,” siger Jørn Sørensen.

»Det var nøjagtigt det samme, der skete med den sidste kommunalreform i 1970. Man tror altid, at det går så hårdt ud over de små kommuner og sogne, men faktisk sker der det stik modsatte. Det er de små, der slår sig sammen. Det er dem, der vinder.«

Jørn Sørensen (R)
Tidligere borgmester, Holbæk Kommune

Du mener altså, at Holbæk har tabt på at gå med i reformen?

“Ja vi har tabt tempo. Jeg siger ikke, at vi taber på den lange bane. Men de eneste, der kan udvikle sig og skabe arbejdspladser og dynamik, er efter min mening de større byer. Og her er Holbæk som konsekvens af reformen gået ned i tempo. Arbejdspladser, handel, kultur og nybyggeri er alt sammen blevet bremset. Og før det vender, tror jeg ikke, at væksten kommer tilbage.”

Men hvad så med borgerne? Danskere af den helt almindelige slags. Gennemsnitlige mennesker uden tydelige politiske præferencer eller aktier i reformens eftermæle.

Antagelsen fra den radikale eksborgmester er, at de i store træk vil være ligeglade her ti år senere. Og det rimer udmærket på Altingets erfaringer fra gågaden i Holbæk.

Bag disken i Pølsehuset forklarer Jette, som ikke ønsker at fremtræde i artiklen med efternavn, at hun ikke kan genkende Jørn Sørensens fremstilling af, at de små samfund har vundet, mens udviklingen i Holbæk skulle være gået i stå. Hun bor selv i Regstrup uden for byen og ser som det største problem, at der spares på ældre- og børneområdet.

Men om det er en direkte konsekvens af kommunalreformen? Og hvordan det ville se ud, hvis den gamle struktur var bevaret?

Det har de ikke tænkt over

Begge spørgsmål, som diffunderer i den evige regnbyge. Og som følges op med konstateringen af, at

Jørn Sørensen i øvrigt er hendes gamle klasselærer. Hos Møllers Ure, som i modsætning til byens anden urhandler "også er i stand til at reparere urene", har hverken ekspedienten, Fru Møller eller Hr. Møller noget på hjerte.

"Jeg tror, at det er bedst, at du taler med Fru Møller," assisterer ekspedienten.

"Det er slet ikke noget, jeg tænker over," svarer Fru Møller, mens Hr. Møller fra baglokalet brummer noget i stil med, at "det har han ikke rigtig tænkt over".

Og længere når vi ikke, før en større klump kunder klemmer sig gennem døren - blandt andet en kvinde med et ur, som egentlig var gået i stå, men nu pludselig går igen (måske det er noget med batteriet?) - og konklusionen må være, at folk i Holbæk ikke lader til at kere sig voldsomt om Lars Løkke Rasmussens (V) berømte reform.

Måske et smut ud i det ægte land kan tilføre historien nye nuancer? I det sydvestlige hjørne af Holbæk Kommune ligger Undløse med 1.139 indbyggere.

Byen fremhæves af blandt andet Svend Aage Larsen fra Jyderup som eksempel på et lokalsamfund, som har haft svært ved at lande på benene efter reformen.

Alligevel lykkes det Altinget at registrere både kirke, busrute, skole, børnehave og idrætshal, før vi står ansigt til ansigt med Bodil Blicher ved frostboksen i den lokale brugs.

Fakta

Holbæk Kommune har 69.972 indbyggere

I 2007 blev fem kommuner fusioneret til Holbæk Kommune:

Holbæk Kommune
Jernløse Kommune
Svinninge Kommune
Tornved Kommune
Tølløse Kommune

Brok fra skoven

Godt nok bor Bodil Blicher, som er i færd med at fiske rødspættefileter op af fryseren, ikke i Undløse, men "fem minutter i den retning", som hun forklarer det med en håndbevægelse mod skoven.

Der har hun i øvrigt boet siden 1980. Hvilket gør hende i stand til overbevisende at huske en verden før kommunalreformen. En verden hvor Undløse stadig var en landsby. Men trods alt en landsby med lidt mere spræl i.

"Der bliver mindre og mindre aktivitet i Undløse. Det er som om, at alle nye tiltag foregår i Holbæk," siger hun.

Efter stort set at have trukket sig fra arbejdsmarkedet bruger hun stadig cirka ti timer ugentlig som pædagog på skolen i nabobyen Ugerløse. Her har hun ved selvsyn erfaret konsekvenserne af nedskæringer på skoleområdet.

"I år er det sidste år med 6. klasserne. Og det sker samtidig med, at man taler om at bygge en ny sportsby til over 300 millioner kroner. Altså jeg bliver tosset," siger hun og griner anstrengt.

Byrådet i Holbæk Kommune drøfter aktuelt beslutningen om at opføre en række nye idrætsaktiviteter til en anslået budgetsum på i alt 363 millioner kroner. Et projekt, som er kommet på bordet samtidig med, at politikerne ved det seneste budgetforlig besluttede at spare 204 millioner kroner i 2017 - herunder med fyringer af 91 ansatte.

En sag, der ifølge flere iagttagere udstiller de uoverensstemmelser, som stadig trives på rådhuset og blandt byrådspolitikerne.

Og altså også hos befolkning. Eller med Bodil Blichers ord:

"Forskellen på land og by er blevet mere tydelig end tidligere. Men samtidig kan jeg også se, at jeg selv kunne gøre mere."

“Vi startede et tog, der ikke kunne stoppes”

Borgmestre var ikke begejstrede. Men Løkke (V) var en fremragende sælger. Ikke mindst derfor lykkedes det ifølge tidligere departementschef Ib Valsborg at gennemføre kommunalreformen.

AF Kim Rosenkilde Nielsen

”Det var helt vanvittigt.”

En begivenhed står særlig klart i Ib Valsborg minder om tiden som departementschef i Indenrigs- og Sundhedsministeriet i de tidlige 00’er. Rammen var Vingstedcentret ved Vejle den 14. januar 2004. Her skulle den såkaldte Strukturkommission efter halvandet års arbejde præsentere sin store betænkning om indretningen af den offentlige sektor. 900 kommunale politikere, embedsmænd, forvaltningsforskere og interesseorganisationer var mødt op sammen med 150 journalister fra landsdækkende såvel som regionale medier.

”Det skulle ikke bare være sådan en traditionel seance med en kommissionsformand, en minister og så fire journalister fra Christiansborg om et rundt bord. Det skulle være en event,” siger Ib Valsborg.

No way back

Og en event blev det. Eller et ”scoop” som Ib Valsborg udtrykker det. Efter den præsentation var der ikke rigtig længere nogen, der diskuterede om den offentlige sektor skulle reformeres eller ej.

Nu handlede debatten stort set kun om, hvorvidt reformen blot skulle være stor og omfattende, eller om den nærmere skulle blive kolossal.

Det var sådan set også hele formålet.

Strategien med nedsættelsen af Strukturkommissionen i 2002 var netop ikke at skyde den megen forudgående debat om kommunerne og amternes størrelse til hjørne.

I modsætning til andre kommissioner var hensigten at holde gryden i kog og præparere grunden for en reform.

”Præsentationen var et godt symbol på, at man ikke bare havde brugt kommissionens arbejde til at få fred og ro. Den skulle skabe en stemning af, at noget stort skulle ske, og at der ingen vej var tilbage,” siger Ib Valsborg.

Tandem på Danmarkstour

I dag, ti år efter kommunalreformen trådte i kraft, er det let at se, at strategien virkede.

I tæt parløb med indenrigs- og sundhedsminister, Lars Løkke Rasmussen, var Ib Valsborg en af de drivende kræfter bag den historiske omkalfatring af den offentlige sektors struktur. Fra sit hjem i udkanten af

Birkerød fortæller han om, hvordan det hele kom på benene.

At reformere den offentlige sektor er nemlig ikke let.

At et parti som Venstre med et stærkt borgmesterbagland endte med at reducere antallet af kommuner fra 271 til 98 og erstatte amterne med fem sundhedsregioner er af forskere siden blev kaldt for ’utænkeligt’. Ikke desto mindre skete det.

Forrest i feltet af reformmagerne kørte Ib Valsborg og Lars Løkke Rasmussen på deres politisk-administrative tandem. Som en klassisk skolet embedsmand er Ib Valsborg dog ikke meget for at give sig selv en anden rolle end ham, der hjalp med at trampe i pedalerne, mens ministeren bestemte retningen.

”Der var de her borgmestermøder, som KL traditionelt holdte på den kommunale højskole i Grenå. Første gang Lars Løkke var der og bjæffede lidt om den der kommunalreform, så var stemningen ikke specielt med ham,” siger Ib Valsborg.

Men efterhånden kom der en stemning af og en vis forståelse for, at det her ville komme til at ske.

”Lars Løkke var fremragende til at sælge det,” siger Ib Valsborg.

Opgaverov og brodermord

Ifølge ham var et af de "geniale" trak fra ministeren og ministeriet, at en reform skulle være mere end blot en geografi-øvelse. Det skulle også være en opgave-øvelse, hvor der blev udlagt opgaver til det kommunale niveau fra staten og amterne.

Det var noget, man kunne forstå blandt borgmestre og lokalpolitikere.

"På eksempelvis miljøområdet var der mange, der i deres dagligdag oplevede det som smadderirriterende, at det var dem inde i København, der sad og bestemte, hvad de måske måtte gøre med en lokal grusgrav," siger Ib Valsborg.

Samme billede gjorde sig gældende for amterne. Og udsigten til at kunne snuppe opgaver herfra viste sig for lokkende til, at kommunerne kunne lade den passere.

"Jeg tror, at den opgaveændring var det, der kunne overbevise mange i kommunerne om, at det var værd at være med," siger Ib Valsborg.

Optræk til strukturstorm

I en alder af 62 år stoppede han i 2005 som departementschef og har siden stille og roligt trappet sit arbejdsliv ned. Inden da havde han ti år som øverste administrative ansvarlige for landets sundhedsvæsen. Først som departementschef i Sundhedsministeriet

Ib Valsborg

Født den 29. juli 1943 og uddannet cand. jur fra Københavns Universitet 1972.

Udvalgte stillinger

- 2005 - 2012 Kommitteret i Finansministeriet
- 2002 - 2005 Departementschef i Indenrigs- og Sundhedsministeriet
- 1995- 2002 Departementschef i Sundhedsministeriet
-

Ib Valsborg har været departementschef samme med disse ministre:

- Yvonne Herløv Andersen (CD)
- Birte Weiss (S)
- Carsten Koch (S)
- Sonja Mikkelsen (S)
- Arne Rølighed (S)
- Lars Løkke Rasmussen (V)

under Nyrup-regeringen og efterfølgende i Fogh-regeringen som Lars Løkke Rasmussens højre hånd i Indenrigs- og Sundhedsministeriet.

1990'erne var både præget af tiltagende diskussion om kommunernes størrelse og udfordringer omkring ikke mindst hovedstadens sygehusstruktur.

For kommunernes vedkommende var diskussionen ifølge Ib Valsborg præget af, at der skete en løbende decentralisering siden 1970'ernes kommunalreform. Det pålagde kommunerne stadig flere og mere komplicerede opgaver.

Parallelt hermed skete der en markant omlægning af kommunernes finansiering, hvor tidligere tiders direkte refusion af konkrete udgifter i stadig stigende grad blev erstattet det generelle bloktilskud.

"Det var nogle meget vigtige udviklingstendenser, som var med til at sætte især de mindre kommuner under pres både fagligt og økonomisk," siger Ib Valsborg.

Amter var ikke nok for Løkke

Også i forhold til amterne bød 1990'erne på diskussioner om, hvorvidt de fortsat var store nok til at understøtte den støt stigende specialisering af sundhedsvæsenet.

I de sene 90'er og tidligere 00'er blev der nedsat flere kommissions- og udvalgsarbejder, som skulle se på både den offentlige sektors opgavefordeling og sygehusenes organisering.

Mens en såkaldt opgavekommission pegede på bevarelse af mere eller mindre status quo i forhold til den offentlige sektors opgavefordeling, så pegede såvel Sygehuskommissionen og senere det såkaldte Kjeld Møller Pedersen-udvalg på behov for omlægninger i sundhedsvæsenet.

Ifølge Ib Valsborg var der ingen tvivl om, at Lars Løkke Rasmussens reform-ambitioner allerede fra tidlig færd rakte videre end sundhedsvæsenets indretning.

"Lars Løkke var ivrig efter, at der skulle ske noget. Og han var også meget ivrig efter, at det ikke kun var for amterne," siger han.

Agurkehøst i august

Men i en regering domineret af kontraktpolitisk tænkning var det svært for Løkke at få opbakning til en større reform, som ikke var blevet annonceret inden valget.

Og mens den offentlige diskussion fortsatte og tog til, stod Venstre derfor i lang tid uden nogen klar holdning til, hvad der kunne ske. I hvert fald officielt. Ib Valsborg mindes blandt andet et samråd i Folketinget kort inden sommerferien i 2002, hvor Lars Løkke sagde, at regeringen ingen planer havde om at foretage ændringer i den kommunale struktur. Hen over sommerferien tog debatten imidlertid til. Og da Lars Løkke og Anders Fogh i august skulle håndtere situationen, lå der allerede et kommissorium til en ny strukturkommission klar i skuffen.

”Den sommeragurk voksede sig så stor og flot, at Venstre på deres sommergruppemøde ville lukke den ned ved at nedsætte en kommission,” siger Ib Valsborg. Det skete vel og mærke med et kommissorium, der kunne bruges som springbræt til en langt bredere reform end den, der indtil nu havde været til diskussion.

Ingen troede på 98 kommuner

Set i bakspejlet er der særligt en ting, der undrer Ib Valsborg i det videre forløb.

Hvorfor endte Socialdemokratiet med i sidste øjeblik at springe fra de politiske forhandlinger om kommunalreformen?

Ib Valsborg sad med til alle de indledende sonderende møder mellem regeringen og de øvrige partiers kommunalordførere. Her kunne partierne melde deres ønsker til reformen ind.

”Socialdemokratiet kunne have fået næsten det hele. Selv Svend Auken havde godkendte miljøområdet, som måske var den ømmeste tå,” siger Ib Valsborg. Socialdemokratiet endte da også med at stemme for hovedparten af de lovforslag, som implementerede reformen.

Og da den tidligere SR-regering i 2013 præsenterede en evaluering af kommunalreformen, blev der også kun peget på mindre justeringer af strukturen.

I det lys er han heller ikke bleg for at kalde kommunalreformen for en succes. Slet ikke når hans eget udgangspunkt tages i betragtning.

”Jeg må sige, at da vi startede den her diskussion om kommunalreformen, der tror jeg ikke, at der var nogen i Indenrigsministeriet, der havde forestillet sig, at man i et hug ville komme ned på 98 kommuner.”

Altinget: netværk

Personlig kontakt er afgørende.
Derfor faciliterer Altinget fagspecifikke
politiske netværk for beslutningstagere, og
nu lancerer vi nye karrierenetværk for de i
begyndelsen af karrieren.

Hvorfor er netværk vigtigt?

*Læs mere om program
og koncept her*

Ønsker du yderligere oplysninger,
kontakt Anders Krøyer Lauritzen på
telefon 2650 5653

- alt om politik

Kommunalreformen

udfordrer lokaldemokratiet

AF Morten Øyen

Til januar er det 10 år siden, kommunalreformen trådte i kraft og radikalt ændrede det politiske landskab i Danmark.

Reformen fik sat ekstra fokus på kommunerne som velfærdsproducerende virksomheder, mens der i mindre grad blev skelet til de demokratiske konsekvenser af større kommuner.

En borgmester som havde reformen tæt inde på livet er Mikael Klitgaard (V). Han var borgmester i Dronninglund Kommune og blev i 2007 borgmester i den nye sammenslåede Brønderslev Kommune. Klitgaard oplevede kommunalreformen som en del af en generel "professionaliseringsbølge" i samfundet.

"Større professionalisering vægtede meget, mens bekymringer for lokaldemokratiet blev nedtonet. Men der går noget tabt med større enheder og større afstande, det er uundgåeligt," siger han.

Mindre lokalt

I forberedelserne til kommunalreformen konkluderede Strukturkommissionen i 2004 ellers, at tilliden til politikerne i de danske kommuner alt andet lige var den samme i små som i store kommuner. Det fik Strukturkommissionen til at afvise, at kommunestørrelsen var afgørende for demokratiet.

For skulle demokratiet være bedre på Læsø end i København?

Med kommunalreformen blev 239 af de 271 gamle kommuner så gjort mindre lokale i den forstand, at de blev større, både målt i indbyggertal og areal.

Spørger man forskerne, så har det en betydning for lokaldemokratiet, når man lægger kommunerne sammen. Og alt andet lige også i den forkerte retning.

Ingen gevinster for lokaldemokratiet

En af forskerne, som har set indgående på reformens betydning, er Søren Serritzlew, som er professor i statskundskab ved Aarhus Universitet. Han fortæller, at det med lokaldemokrati kan være en vanskelig størrelse at måle på.

Men man kan ofte blive enige om, at det bør anses som vigtigt, at borgere har en reel følelse af at have mulighed for indflydelse på, hvad der sker. Altså tror jeg selv på, at jeg kan få indflydelse på det, som sker.

Serritzlew kalder den følelse for 'politisk selvtillid'.

Sammen med forsker-kolleger har han forsøgt at måle på, hvordan det så ser ud med den politiske selvtillid efter kommunalreformen.

"Vi ser ingen umiddelbare gevinster for lokaldemokratiet. Noget tyder tværtimod på negative konsekvenser: når vi ser på svarene i kommunerne, der er blevet større, er den politiske selvtillid faldet, i hvert fald på kort sigt," siger Søren Serritzlew, som tilføjer, at han må tage det forbehold, at det kan ændrer sig med tiden.

Reformer kan mærkes længe

I Allerød Kommune undgik man at blive lagt sammen med andre kommuner for 10 år siden. Men et flertal i byrådet – uden om borgmesteren – drømmer om en

nordsjællandsk storkommune sammen med Hørsholm og Rudersdal. Så vil indbyggertallet i kommunen stige fra 24.000 til næsten 100.000.

Borgmester Jørgen Johansen (K) har sine bekymringer over ideen. Han fortæller, at kommunesammenlægningen fra 1970 stadig kan mærkes i hans kommune. Det var dengang sognene Lillerød, Lyng og Uggeløse samt den vestlige del af Bløvsstrød Sogn blev til den nye Allerød Kommune.

”Der er da nogle fordele ved store enheder, men det bliver også mindre personligt. For mange af kommunens opgaver er det personlige møde, nærhed og genkendelighed jo lig kvalitet. Det skal man huske at medtænke,” siger Jørgen Johansen.

Forsøg med borger-inddragelse

For Brønderslev-borgmester Mikael Klitgaard er der en sammenhæng mellem valget af Donald Trump i USA, Brexit-afstemningen og de øvrige protestvalg for tiden – nemlig en reaktion på tabet af nærhed og følelsen af ikke selv at være herre i eget hus. Den slags skal man som politiker tage seriøst, mener borgmesteren.

”Når kommuner bliver større, og afstandene bliver større, så er det også let at føle, at flere ting bliver trukket ned over hovedet på en. Det skal vi være bedre til at rette op på ved give noget ansvar tilbage til borgerne,” siger Klitgaard.

I hans kommune har man nu forsøg med landsbyråd, borgerbudgetter og projekter omkring byudvikling.

Og ifølge Henrik Kolind, der er frontfigur for alle landets kommunaldirektører, så findes der mange eksempler på, at der eksperimenteres med at inddrage borgere direkte på projektniveau i kommunerne i dag.

”Reformen betød jo en voldsom rationalisering i antallet af folkevalgte. Men jeg synes, at man på den måde har prøvet at kompensere for at sikre legitimitet omkring kommunalbestyrelsens arbejde,” siger Henrik Kolind.

Ingen krisetilstand

Ser man på stemmeprocenten, faldt den til det laveste niveau i 35 år ved kommunalvalget i 2009, men i 2013 tog den et hop op igen efter en stor kampagne ført an af KL og Økonomi- og Indenrigsministeriet for at få flere til at stemme.

Det viser, at borgerne stadig engagerer sig, mener kommunaldirektøren.

”Vi ved fra forskning, at tilliden til lokale politikere er større end til landspolitikere. Så på den måde er vi ikke i en krisetilstand,” siger Henrik Kolind.

Og gevinsten ved stordrift blev...nul

KOMMUNALREFORM I TAL: Større kommuner skulle føre til mere rationel drift. Ny forskning viser, at det skete på enkelte områder, men samlet set er der ingen gevinster at spore. Og så måske alligevel.

AF Kim Rosenkilde

Større er bedre og billigere.

Nogenlunde sådan kan man sammenfatte ræsonnementet bag kommunalreformens sammenlægning af kommuner og oprettelsen af nye store regioner. Der skulle skabes stordriftsfordele. Først og fremmest fagligt, men også økonomisk.

Efter ti år gør fire forskere nu status på de økonomiske konsekvenser af de nye større kommuner. Og svaret er nedslående for alle dem, der forventede og håbede, at større kommunale enheder ville føre til økonomiske stordriftsfordele.

"Samlet set går det i nul. Der har ikke været nogen signifikant økonomisk effekt for omkostningerne samlet set i de kommuner, der blev lagt sammen," siger Kurt Houlberg, programchef ved Kora.

Gynger og karruseller

Kurt Houlberg har sammen med blandt andre professor Jens Blom-Hansen og Søren Serritzlew fra Aarhus Universitet undersøgt de mulige stordriftsfordele på en række centrale kommunale driftsområder.

Resultaterne er netop offentliggjort i det amerikanske tidsskrift *American Political Science Review*.

Ser man isoleret på kommunernes udgifter til administration kan der i tråd med tidligere undersøgelser peges på, at der er opnået et vist omfang af stordriftsfordele.

De sammenlagte kommuner har rent faktisk kunnet

reducere deres administrationsudgifter i forhold til de kommuner, der ikke blev lagt sammen.

Færre byrådspolitikere, færre borgmestre og kommunaldirektører og færre rådhus har ført til besparelser. Formentlig ikke så overraskende.

Også på vejområdet er der tendenser, som peger på stordriftsfordele.

"Men gevinsterne på administration og vejvæsen er blevet kanaliseret over til stigende udgifter på andre områder. I første omgang særligt til området for udsatte børn og unge. Og siden primært til beskæftigelsesområdet," siger Kurt Houlberg.

Læren er: Ingen stordriftsfordele...

Ifølge forskerne er det i og for sig logisk, at kommunesammenlægninger ikke af sig selv fører til stordriftsfordele, når man ser på den samlede kommunale drift.

Administrationen kan måske effektiviseres, men det udgør kun en ganske begrænset del af kommunernes samlede udgifter. Langt hovedparten af pengene bruges på velfærdstilbud som folkeskoler, plejehjem og daginstitutioner.

"Læren er, at man samlet ikke kan forvente, at der kommer økonomiske stordriftsfordele ud af at slå kommuner sammen. Det hænger sammen med, at der ikke per automatik sker ændringer af institutionernes størrelse, når man slår kommuner sammen," siger Kurt Houlberg.

Han peger på, at tidligere undersøgelser i tråd hermed

har påpeget, at der ikke er mærkbare systematiske forskelle på skolelukninger og sammenlægninger af blandt andet daginstitutioner mellem sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner.

...og så måske alligevel

Det rejser imidlertid et spørgsmål, som forskningen har svært ved at give svar på.

Hvad nu hvis, reformen ikke var blevet gennemført?

For måske er det netop kommunalreformen, der er forudsætningen for, at institutionsstrukturen i de nye store kommuner udvikler sig på samme måde som i de store fortsættende kommuner.

Måske ville lokalpolitikere i de tidligere små kommuner ikke på samme måde kunne have lukket skoler og plejehjem, som det er lykkedes for politikerne i de større sammenlagte kommuner.

Og dermed ville man måske være gået glip af nogle stordriftsfordele, hvis man havde bibeholdt den gamle kommunestruktur.

”Man kan meget vel forestille sig, at det giver en anden form for politisk beslutningskapacitet at få en større kommune. Det kan gøre, at nogle af de politiske omkostninger ved eksempelvis at ændre på skolestrukturen og daginstitutionerne bliver mindre,” siger Kurt Houlberg og fortsætter:

”Så det er fuldstændig rigtigt, at kommunalreformen

godt kan være en forudsætning for, at man kan træffe nogle beslutninger i de nye kommuner, som man ikke kunne i de mindre, gamle.”

Reformens regning

Ét spørgsmål er, hvilke gevinster en omlægning af kommunalreformens omfang har kastet af sig. Noget andet er, hvad en sådan reform koster.

På den ene side overtog kommunerne en række nye opgaver fra ikke mindst amterne. Her fulgte pengene med opgaven. Da de overførte opgaver ’kun’ svarede til otte procent af kommunernes forudgående økonomi, udgør de en mindre del af regnestykket.

På den anden side var det en overordnet politisk forudsætning for reformen, at kommunerne måtte beholde gevinsterne, men til gengæld selv skulle betale omkostningerne.

Og mens omkostningerne trængte sig på fra dag ét, så lod de potentielle gevinster sig først høste noget senere.

”Den nye organisation skal først på plads. Og så skal der afholdes omkostninger til blandt andet konsulentbistand, it-ydelser og overarbejde for at få den nye kommune til at fungere. Så det koster noget i første omgang. Men på administrationsområdet hentede man det på lidt længere sigt,” siger Kurt Houlberg.

Benzinafbrænding før lukketid

I årene, der fulgte kommunalreformen, blev kommunerne kastet ud i et større økonomisk morads med massive budgetoverskridelser.

Ifølge Kurt Houlberg hang det både sammen med den økonomiske krises indtog, og at 2009 var et valgår, hvor man mange steder i landet anlagde et endog meget optimistisk syn på økonomien.

”Man satte kikkerten lidt for det blinde øje, da man prioriterede tillægsbevillinger i 2009 og valgte mange steder at se den økonomiske krise som et forbigående fænomen, der ikke ville ramme lige netop her,” siger Kurt Houlberg.

Men kommunalreformen kan også have spillet ind. Ifølge Kurt Houlberg var der i årene lige efter reformen en stærkere tendens til at overskride budgettet i de kommuner, der blev lagt sammen.

En udvikling, der kan være hjulpet på vej af, at man i særligt en del af de små kommuner, som blev nedlagt, brændte både opsparring af og optog nye lån lige op til reformens skæringsdato.

”Ser man på gæld og likviditet, så gik der tre til fire år, inden de nye kommuner i kraft af deres nye og større og mere robuste økonomi fik kompenseret for det ekstra træk på likviditeten og den gældsforøgelse, som fandt sted før kommunalreformen,” siger Kurt Houlberg.

Fuldtidsansatte i kommunerne

(Angivet i 1.000) (Kilde: Kommunernes og Regionernes Løndatakontor)

2007	2009	2011	2013	2015	2016
424	441	424	415	405	401

DJØF-ansatte i kommunerne

(Kilde: Beskæftigelsesministeriet)

2001	2004	2007	2010	2012	2014
2.221	3.014	3.781	5.116	5.659	6.373

Eks-borgmester om kommunalreform: Vi var lidt naive

AF Mads Bang og Kim Rosenkilde

"Lys i alle rådhusene," lød et af målene ude i landets kommuner, da kommunalreformen for ti år siden smeltede 271 kommuner sammen til 98.

Langsomt er lysene dog gået ud i de gamle rådhus. Og det samme er sket i flere af de små byer i landområderne: Folk forlader de mindre byer og flytter til de større.

Kommunalreformen har ifølge en rundspørge, som Altinget har gennemført blandt landets borgmestre og kommunaldirektører, været medvirkende til den udvikling.

Mere end halvdelen af de 37 borgmestre, der har deltaget i Altingets rundspørge mener, at reformen har været "med til at svække landdistrikter til fordel for de mellemstore og større byer" i enten nogen grad, i høj grad eller i meget høj grad.

Regnestokken vandt

I Skive Kommune i Midtjylland fortæller den tidligere Venstre-borgmester Flemming Eskildsen, som sad på posten til 2013, at reformen har ramt de mindre byer hårdt. Også hårdere end han havde forventet.

"Det er markant, fordi vi fra starten klart sagde, at ville have lys i alle rådhusene og liv i alle byer. Det gik overhovedet ikke," siger Flemming Eskildsen.

Han forklarer, at i dag er Spøttrup Kommunes rådhus revet ned, mens det gamle rådhus i Sundsøre Kommune, hvor Eskildsen selv var borgmester inden reformen, står nærmest tomt.

"Jeg undrer mig, fordi vi havde en strategi, der hed, at vi gerne ville have en magnet i købstaden Skive, men samtidig understøttede vi lokalområderne massivt i forhold til at være aktive," siger Flemming Eskildsen. Han forklarer, at det hurtigt viste sig, at økonomien i

den strategi ikke var rationel.

"Det gik ikke et år, før vi havde besluttet at det skulle samles," konstaterer han.

Den tidligere borgmester oplever, at byer, der tidligere havde rådhus og kommunal forvaltning har haft svært ved at omstille sig. Imens har andre byer og områder klaret omstillingen bedre.

"Dem, der har taget skeen i den anden hånd har fået noget ud af det," siger Flemming Eskildsen, som også hører borgere, der mener, at den store by får alle ressourcerne.

Var I naive?

"Ja. Vi har lidt naive. Jeg har lidt den smag i munden. Hvorfor har vi lyttet mere til regnestokken i stedet for at bruge dirigentstokken. Men sådan er det stadig. Det er ikke kun kommunalt, men også i industrien og landbruget, der skal være store bedrifter," siger Flemming Eskildsen.

Han mener, at lektien fra kommunalreformen blandt andet er, at det ikke er nok at lave smalle økonomiske beregninger. Man må tage de afledte effekter på lokalområder og landsdele med i overvejelserne.

Skubbede på

Samme analyse møder man hos en mere optimistisk – og stadig aktiv – borgmester i Guldborgsund John Brædder fra lokallisten Nyt Guldborgsund.

Kommunen samlede seks kommuner på Falster og Lolland og er et af de områder, der har mærket udviklingen med søgning mod de større byer. Borgmester John Brædder er overbevist om, at de forskellige reformer af kommunerne og lukningen af amterne havde en større negativ effekt end forventet.

”Der var ingen, der havde forudset, at kommunalreformen skubbede så voldsomt på urbaniseringen. Vi havde amtsrådhuset i Nykøbing Falster, som blev lukket, og det var over 400 arbejdspladser, der flyttede. Arbejdspladser er livsnerven i provinsen,” siger John Brædder.

Det seneste år er udviklingen vendt, og der er nettotilflytning til kommunen, der dækker Falster og en del af Lolland. John Brædder mener, at kommunalreformen faktisk også har spillet en positiv rolle i den forbindelse.

”Kommunalreformen er et eller andet sted lykkedes. Vi har rationaliseret efter større enheder, og det giver nu et råderum, som vi kan investere. For eksempel har vi landsbyskoler med omkring 200 elever, som vi har besluttet, at vi vil bevare,” siger John Brædder.

Fem store byer, der skrumper

Byer i størrelsen 5.000 til 19.999 med størst fald i folketallet

By (Kommune)	2006	2016	%
Nordborg (Sønderborg)	7248	5967	-17,7
Skagen (Frederikshavn)	9380	8124	-13,4
Nakskov (Lolland)	14240	12688	-10,9
Hirtshals (Hjørring)	6475	5910	-8,7
Struer (Struer)	10957	10415	-4,9

Kilde: KL's beregninger på baggrund af tabellerne BY1 og BEF44 fra statistikbanken.dk

Fem mindre byer, der skrumper

(Byer i størrelsen 2.000 til 4.999 med størst fald i folketallet)

By (Kommune)	2006	2016	%
Thyborøn (Lemvig)	2455	2092	-14,8
Rødby (Lolland)	2374	2111	-11,1
Hanstholm (Thisted)	2340	2154	-7,9
Strandby (Frederikshavn)	2483	2292	-7,7
Løgstør (Vesthimmerland)	4434	4114	-7,2

Kilde: KL's beregninger på baggrund af tabellerne BY1 og BEF44 fra statistikbanken.dk

Provinsbyer tømt for funktioner

Hos Dansk Byplanlaboratorium bakker direktør Ellen Højgaard Jensen op om, at kommunalreformen har ramt hårdt i nogle af landområderne og i de tidligere hovedbyer i landkommunerne.

”De gamle kommunecentre og de lidt større bysamfund, som har mistet status, bliver udhulet efter reformen. De har det sværere end landsbyerne,” siger Ellen Højgaard Jensen og tilføjer, at konsekvenserne spreder sig.

”Man kan ikke leje butikslokaler ud på hovedgaden, og der er mangel på tro på fremtiden, så man investerer ikke i de byer,” siger Ellen Højgaard Jensen.

Hun forklarer, at de mest velfungerende landsbyer har kunnet bygge videre på den eksisterende struktur. De byer som mistede mange jobs og funktioner skulle derimod omstille sig.

Hun mener dog, at man langt hen ad vejen var opmærksom på, at nogle områder ville tabe på reformen. Derfor var der også mange lokale mærkesager og lokallister, der markerede sig omkring sammenlægningen.

Det fremgår også af en analyse, som KL udgav i foråret, at de mindste byer og landsbyer er ramt hårdere af affolkning end de lidt større byer. KL lavede i foråret et analysenotat, der viser, hvordan nogle af de små og mellemstore byer har faldende befolkningstal.

Nærhed vs kvalitet

Kommunaldirektørenes formand, Henrik Kolind, der er kommunaldirektør i Roskilde Kommune mener, at det i dag står helt klart, at kommunalreformen førte til centralisering.

”Man skal nærmest være komiske Ali, hvis ikke man kan se, at det også har ført til en centralisering i Danmark. Ikke mindst i forhold til provinsbyer, som mange steder er blevet tømt for funktioner. Det skal man tage alvorligt,” siger Henrik Kolind.

Han peger på, at der i samme periode, som kommunalreformen også blev ændret på politiets og domstolens tilstedeværelse i provinsbyerne.

Henrik Kolind peger på, at det økonomiske rationale har haft betydning for centraliseringen, som blandt andet har ført til lukning af institutioner og samling på færre kommunekontorer: Men han peger på, at der er tale om en generel tendens i det offentlige – for eksempel i sundhedsvæsenet.

Og Henrik Kolind minder også om, at et af de oprindelige mål med reformen var at styrke det faglige miljø i kommunerne.

"Spørgsmålet er, hvor høj en kvalitet nærhed har, i forhold til at man måske er nogle stærkere faglige institutioner," siger Henrik Kolind.

Sidder i saksen

I Boligøkonomisk Videnscenter, som blandt andet følger nøje med i den demografiske udvikling, er direktør Curt Liliengren omvendt ret kategorisk i sin afvisning af, at kommunalreformen har haft den store indflydelse på langt sigt.

Han forklarer, at befolkningen primært vokser i de store byer på grund af indvandring, og fordi der fødes flere børn i byerne. Alderssammensætningen af befolkningen i landdistrikterne ændrer sig, så befolkningerne på landet bliver ældre.

"Vi sidder ligesom i saksen med flere døde og færre fødte i landdistrikterne. Det er en udvikling, vi ser i store dele af verden,"

"Jeg tror faktisk ikke, kommunalreformen har betydet noget. Men for dem, der oplever det, bliver jo ramt – det gør en forskel for et lokalsamfund, men ikke for Danmark som helhed," siger Curt Liliengren, der understreger, at det er en udvikling, som man ser i hele den vestlige verden, og hvor Danmark faktisk ikke er ramt så hårdt som eksempelvis Tyskland og Italien."

Satte skub i trend

Mange af deltagerne i Altingets rundspørge blandt borgmestre og kommunaldirektører peger da også på, at urbaniseringen er en global megatrend.

Kommunalreformen er i den forbindelse kun en del af en række ændringer, der ifølge både kommunale topfolk og eksperter kommer til udtryk i flyttemøn-

stre: I et årti præget af en finanskrisen, en punkteret boligboble for ikke at nævne andre offentlige centraliseringer af politi, domstole og uddannelser.

Men den skuffede Skiveborgmester Flemming Eksildsen peger på, at der er måske en modreaktion på vej. Han mener, at foreninger som Danmark på Vippen er med til at nuancere debatten om, hvor der er virkekrang og værdiskabelse i et balanceret Danmark.

Udfordringen bliver dog kun større i de kommende år, lyder det fra Curt Liliengren fra Boligøkonomisk Videnscenter: Prognoserne tyder på, at nogle landområder om 25 år vil have en befolkning, hvor 40 procent af borgerne er over 65 år.

"Jeg har de senere år fået mange henvendelser fra kommuner, der arbejder professionelt med det. Det kan godt være landspolitikerne ikke er opmærksomme på det, men i kommunerne arbejder man med det til daglig," siger Curt Liliengren.

Og hvis prognoserne holder, så vil fremtidens diskussion hurtigt komme til at handle om, hvem der skal betale for at holde lyset tændt på de mindste rådhusse.

Afspecialisering stadig et åbent sår på socialområdet

AF Søren Elkrog Friis

Afspecialisering. Et underligt ord, som næppe giver mening for gennemsnitsdanskere.

Men blandt politikere og fagfolk er begrebet synonym for en gennemgribende omfordeling af opgaver og ansvar på socialområdet, som på godt og ondt har medført store forandringer for titusindvis af danskere med handicap eller særlige behov.

Til januar er det 10 år siden, at strukturreformen trådte i kraft. 271 kommuner blev til 98, og de 14 amter blev streget fra Danmarkskortet og erstattet af fem nye sundhedsregioner.

Kommunerne havde tidligere delt det såkaldt specialiserede socialområde med amterne, men overtog nu det fulde ansvar for styring af handicapinstitutioner, misbrugsbehandling, krisecentre og tilbud for børn og unge med særlige behov.

En langt fra ukompliceret øvelse, som deler vandene den dag i dag.

Ifølge formanden for Social- og Sundhedsudvalget i KL, Thomas Adelskov, var det nødvendigt for at redde borgere med sociale problemer og handicap ud af reserveraterne – og ikke mindst vriste den økonomiske styring af området ud af amternes hænder.

”Formålet med kommunalreformen var, at opgaverne skulle løses tættere på borgere og i deres eget nærmiljø – og det er vi lykkedes med. Kommunalreformen har medført en faglig omstilling af socialområdet, så der er kommet langt mere fokus på, hvordan borgere med sociale problemer og handicap får en mere normal tilværelse med egen bolig og mulighed for socialt netværk. Det ses blandt andet ved, at færre i dag bor i botilbud,

men i stedet modtager støtte i eget hjem,” siger Ods herred-borgmesteren, som selv sad i Folketinget i de år, hvor strukturreformen blev smedet.

Udvandet faglighed

Knud Aarup er tidligere direktør for Socialstyrelsen, men var i 2007 social- og arbejdsmarkedsdirektør i den nye storkommune Randers, som var sammensat af Randers Kommune, Nørhald Kommune, Purhus Kommune samt dele af det tidligere Sønderhald og Mariager Kommune.

Han er heller ikke i tvivl om, at det delte ansvar for det specialiserede socialområde var et problem, og at det rent styringsmæssigt gav god mening at samle området hos kommunerne.

Men der gik ikke lang tid efter strukturreformen, før bagsiden af den nye socialpolitiske rollefordeling begyndte at vise sig.

”For eksempel overtog vi i Randers en specialiseret børneinstitution. Det kunne vi sagtens håndtere som en stor kommune, men vi mærkede meget hurtigt, at det flow af børn fra de omkringliggende kommuner, som tidligere havde været en del af ’kundegrundlaget’, forsvandt,” fortæller han.

DH: En fejl at opløse tværkommunal tilgang

En senere undersøgelse viste, at især de mindre kommuner tog specialiserede institutioner hjem. Konsekvensen var højere driftsudgifter på de enkelte specialområder og samtidig en udvanding af den faglighed, som tidligere var koncentreret omkring amternes større institutioner.

”Det har accelereret den udvikling, som betyder, at børn, unge og voksne mennesker med særlige behov ikke får den støtte og faglige bistand, som gør dem i stand til at komme videre,” siger Knud Aarup. Danske Handicaporganisationer kommer heller ikke til at skåle for strukturreformen, når nytårsklokkerne skyder 10-års jubilæet igang.

”Jeg skal ikke påstå, at alt, hvad der fandtes i amternes tid, var lykkeligt og godt, men jeg tror, at man har begået nogle fejl ved at opløse den tværkommunale tilgang til at løse problemerne,” siger landsformand Thorkild Olesen.

Reformen har blandt andet betydet, at nogle handicappede mod deres vilje er blevet flyttet ’hjem’ til deres kommuner, hvor de er havnet på institutioner, som mangler de nødvendige kompetencer til at håndtere netop deres udfordringer. Men værst er det, at vigtig specialviden er forsvundet, mener Thorkild Olesen.

”Overordnet har det betydet, at mange borgere ikke får de tilbud, som er bedst for dem – og som formodentlig også ville være billigst i længden,” siger han.

De tre sociale dræbere

Ifølge Knud Aarup har strukturreformen gjort størst skade på børn og unge, som lider af de tre store ’sociale dræbere’; ordblindhed, ADHD eller autisme. ”Har du én af de lidelser, ender du med stor sandsynlighed uden ordentlig uddannelse og beskæftigelse. Her er der sket en afspecialisering, som betyder, at vi ender med at proppe rigtig mange mennesker på overførselsindkomst, som med en tidlig og korrekt

faglig indsats kunne være undgået,” siger han.

Mange af udfordringerne kunne være undgået, hvis man på Slotsholmen havde haft fagligheden med, da man designede strukturreformen, mener Knud Aarup. ”Man ville aldrig have lavet en tilsvarende øvelse på det somatiske område uden først at lave en ordentlig faglig udredning, så man ikke først opdagede problemerne bagefter. Men her gik man ombord med hovedet under armen og kun med brug af konsulentfirmaer. Det er det, vi betaler prisen for 10 år efter,” siger han.

Fordele opvejer ulemper

En anden socialpolitisk veteran er mindre pessimistisk.

”Det var et rigtigt og et godt skridt. Jeg skal ikke afvise, at der er gået viden tabt. Alt er jo ikke rosenrødt. Men overordnet mener jeg, at fordelene opvejer ulemperne,” siger Ole Pass, som for nylig trak sig tilbage efter 25 år som socialchef i Rødovre Kommune – og frem til 2014 også var formand for Foreningen af Socialchefer i Danmark.

Ole Pass erindrer om, at finanskrisen ramte kort efter strukturreformen, og at besparelser på det specialiserede socialområde derfor ikke kan opfattes som en isoleret konsekvens af den nye opgavefordeling. Samtidig har en stigning antallet af diagnoser fået de økonomiske udgifter til at stige – og skærpet behovet for prioritering.

Overordnet finder han det misvisende at tale om afspecialisering, når realiteten er, at man omstillede systemet til en ny form for specialisering.

”Man har for eksempel fået psykiatrien tættere på det traditionelle handicapområde, og det, at man prøver at koordinere tingene, er jo ikke mindre specialiseret. Ja, der er nogle fagspecialer, som blev opprioriteret på bekostning af andre. Man har spredt ressourcerne på en måde, så flere får gavn af dem. Det kan opleves som en forringelse på de områder, hvor man tidligere har ydet en meget forfinet og flot indsats for færre personer,” siger han.

Ny viden forandrer indsatsen

Ude i kommunerne hersker der tilsyneladende også en opfattelse af, at afspecialisering er knap så dramatisk, som kritikerne påstår.

Ifølge en rundspørge, som Altinget har foretaget, er der blandt borgmestre og kommunaldirektører overvejende enighed om, at strukturreformen kun har medført en mindre grad af afspecialisering. De adspurgte kommunalforskere mener til gengæld, at der i høj grad eller meget høj grad er sket en afspecialisering.

Thomas Adelskov påpeger, at debatten om afspecialisering er plaget af en del begrebsforvirring.

”Afspecialisering er ikke et entydigt begreb. Er det for eksempel afspecialisering, når man i overensstemmelse med forskningens anbefalinger og flere lovformers intentioner har øget anvendelsen af plejefamilier frem for institutionsanbringelser? Vi bliver hele tiden klogere – og ligesom behandlingsmetoderne ændrer sig på sundhedsområdet, sker det også på socialområdet,” siger han.

For eksempel er det i dag kendt viden, at man kan komme sig eller lære at leve med en sindslidelse, understreger Odsherred-borgmesteren:

”Det betyder, at vores indsatser til borgere med psykiske lidelser har været under stor forandring siden kommunalreformen.”

KL: Vi kommer aldrig helt i mål

Thomas Adelskov erkender, at man langt fra er nået i mål med den proces, man startede med strukturreformen.

”Vi er ikke i mål, og det kommer vi nok aldrig, når man tager i betragtning, hvad det er for problemstillinger, som vi skal håndtere på socialområdet. Men i kommunerne er der en stor lyst og vilje til at udvikle og omstille vores sociale indsatser, så vi i fremtiden i langt højere grad tager afsæt i den enkelte borger og

deres forventninger til fremtiden. Vi har alt for længe haft et for entydigt fokus på at kompensere borgerne i stedet for at bidrage til, at de kan udvikle sig i et tæt samspil med deres pårørende og det omgivende samfund,” siger han.

Spørger man handicaporganisationerne, skal der skrappere midler til. Thorkild Olesen ønsker ikke en ny strukturreform, men efterlyser overkommune enheder, som kan stå for planlægning og vidensdeling. ”Man skulle lære af sundhedsområdet og lave en mere obligatorisk anvendelse af den specialiserede viden, som så skal koncentreres i nogen overkommune enheder,” siger han.

Efterlyser faglige centre i regionerne

Handicapformanden er dermed på bølgelængde med Knud Aarup.

”Man burde lægge et fagligt specialiseringscenter i hver region, som stadig er styret af kommunerne, men hvor man samler de faglige ressourcer i stedet for at sprede dem ud på en masse små enheder,” siger han.

Derudover skal man intensivere arbejdet med de sociale tilsyn, mener Knud Aarup.

”Der skal ikke være nogen nedre grænser for, hvilken faglig specialisering, kommunerne skal have hjælp til. Kommunerne skal have hjælp hele vejen op - det er kun de allerstørste kommuner, som har den kompetence, der skal til - og selv der går det galt,” siger han. Knud Aarup er lige nu ved at lægge sidste hånd på en bog om, hvordan vi sikrer fremtidens velfærdssamfund.

”Vi kunne køre det her velfærdssamfund 100 milliarder kroner billigere, hvis den faglige indsats var bedre. Men den erkendelse eksisterer desværre hverken på Slotsholmen eller i kommunernes centrale apparater,” lyder opgangen fra socialstyrelsens tidligere direktør.

Klædt på til politik

Altinget dækker intensivt 20 forskellige politik-områder. Der er også noget for dig.

A: arbejdsmarked

Søren Elkrog Friis og Mette Pabst skriver om beskæftigelsespolitikken på Christiansborg, i kommunerne og i EU og selvfølgelig om de centrale personer og organisationer.

A: by og bolig

Mads Bang skriver om boligpolitik, byudvikling, planlægning, den boligsociale indsats og kampen mellem by og land.

A: christiansborg

Erik Holstein og Morten Øyen giver med analyser, portrætter og interviews det dybe indblik i Christiansborg-verdenen. Desuden har portalen analyser af vælgervandringer og snit af målinger.

A: civilsamfund

Carsten Terp og Rasmus Løppenthin skriver om alt, hvad der rører sig i frivillig-danmark i fonde, foreninger og organisationer og om græsrodsinitiativer.

A: embedsværk

Lasse Lange skriver om embedsværkets opgaver og udfordringer. Om ledelse og styring. Om forholdet mellem politikere og embedsmænd og selvfølgelig om nye navne, udflytninger, rokader og omstruktureringer.

A: energi og klima

Morten Øyen skriver om de energi- og klimapolitiske aftaler, forslag og slagsmål på Christiansborg og i Bruxelles.

A: eu

Michael Hjöllund, Kasper Frandsen og Emma Q. Holst følger fra Bruxelles og Christiansborg alt fra de store debatter om EU's fremtid til de helt konkrete politiske initiativer fra forslag til færdigt direktiv.

A: forskning

Mads Bang skriver om forskningspolitik, om videregående uddannelser, om de nye og gamle uddannelsesinstitutioner og om forholdene for studerende.

A: forsyning

Klaus Ulrik Mortensen skriver om rammevilkår og gode løsninger inden for den danske forsyningssektor, om energireovering og om klimatilpasning.

A: fødevarer

Lasse Lange skriver om dansk og europæisk fødevarerpolitik med fokus på alt, hvad der har betydning for forbrugere, producenter og detailhandel.

A: justits

Kim Rosenkilde skriver om retspolitiske forslag, forlig og diskussionerne og om forholdene for aktørerne i retsvæsenet.

A: kommunal

Kim Rosenkilde sætter fokus på den kommunale økonomi og de økonomiske armlægninger mellem kommuner og Christiansborg.

A: kultur

Erik Bjørn Møller skriver om kulturpolitik. Om medier, museer, biblioteker, teatre og alt det andet kunst og kultur, som politikerne styrer eller prøver at styre udenom.

A: miljø

Hjalte Kragesteen og Amalie Bjerre skriver om de natur- og miljøpolitiske kampe i Folketinget og EU. Om kommunernes forvaltning og om debatten mellem organisationerne på området.

A: social

Søren Elkrog Friis og Mette Pabst skriver om socialpolitik – både om de ideologiske linjer og praktiske problemer.

A: sundhed

Ole Toft skriver om sundhedspolitik. Om EU-regler, folketingsbeslutninger, kommunal forebyggelse, virkeligheden på hospitalerne – og livet i foreninger og organisationer på området.

A: transport

Hjalte Kragesteen og Amalie Bjerre skriver om transportpolitik. Om de store investeringer. Om den offentlige transport og om trængsel, sikkerhed og cyklisme.

A: uddannelse

Erik Bjørn Møller skriver om folkeskole og ungdomsuddannelser. Om faglighed, frafald og praktikpladser – og om økonomien stemmer.

A: udvikling

Kasper Frandsen skriver om udviklingsbistand. Om den politiske fordeling og prioritering og om alt, hvad der foregår i organisationerne på området.

A: velfærdsteknologi

Klaus Ulrik Mortensen skriver om den nyeste udvikling inden for velfærdsteknologien. Både om de håbefulde projekter og praktiske erfaringer.

Tegn et uforpligtende prøveabonnement på altinget.dk/proeve

23.000 flere børn i privatskole efter kommunalreform

AF Erik Bjørn Møller

Tusinder af danske forældre har gennem de seneste 10 år ignoreret politikernes argumenter om, at kommunalreformen ville medføre en styrket folkeskole med økonomiske stordriftsfordele og et kvalitetsmæssigt løft af elevernes faglighed.

I kølvandet på den kommunale reform har de i stedet valgt at tage deres børn ud af folkeskolen og sende dem i en fri- eller privatskole.

Siden kommunalreformen trådte i kraft i 2007, er der kommet ikke færre end knap 23.000 flere børn i friskoler og private grundskoler, som sidste år tegnede sig for i alt 16,3 procent af eleverne - mod 12,8 procent i 2007.

Samtidig er antallet af fri- og privatskoler vokset med 60 skoler til i alt 556 frie grundskoler i alt.

Øget konkurrence på skoleområdet

Dermed tegner der sig en tendens, som ingen af politikerne på Christiansborg overhovedet havde med på deres talepapir som salgsargument i offentligheden, da de dengang skulle forsvare idéen om den stort anlagte reform.

"Siden kommunalreformen har vi set en bevægelse, hvor en stigende del af forældrene sender børnene i en fri grundskole. På den måde har vi fået større mangfoldighed – og mindre samlet opslutning om, at folkeskolen er skolen for alle," konstaterer forskningschef Henrik Christoffersen fra den borgerligt-liberale tænketank, Cepos.

Han sammenligner udviklingen på skoleområdet med det, vi tidligere har set på sygehusområdet med frit sygehusvalg og privathospitaler.

"Konkurrencen er blevet tydeliggjort, det er et helt fundamentalt træk. Jeg ser det som en interessant

ting – men ikke katastrofal. Jeg har selv gennem årene lanceret tal, som viser folkeskolens og de frie skolars evner til at løfte eleverne fagligt, og hvert år er resultatet, at vi ser de stærkeste løft hos de frie grundskoler, som samlet set fungerer for færre penge. Det tror jeg er en væsentlig kraft, som virker fornyende," siger forskningschefen.

Knap så dårlig samvittighed

Baggrunden for forældrenes tiltagende valg af friskoler var forventet i kølvandet på kommunalreformen. For selv om lukninger af små folkeskoler og skolesammenlægninger allerede havde set dagens lys i årene forinden, tog udviklingen fart fra 2007.

"Vi har kunnet konstatere, at selve det, at man har fået større kommuner, har givet kommunerne mod til at lukke nogle skoler. Man er kommet længere væk fra borgerne, så man har knap så dårlig samvittighed, når man skal ind og lukke noget," lyder det fra formanden for de danske skoleledere, Claus Hjortdal.

Han peger på, at politikere og lokalbefolkninger i virkeligheden har talt forbi hinanden, fordi politikerne har været optaget af de økonomiske stordriftsfordele på skoleområdet, mens borgerne i langt højere grad har haft fokus på lokalsamfundets overlevelse og værdien af at have en skole i lokalområdet.

"Og det er en svaghed, at vi har måttet lukke små skoler, som har givet værdi i de små samfund. Derfor har borgernes svar mange steder været, at så opretter man en friskole i stedet for," siger Claus Hjortdal.

295 færre folkeskoler

Men antallet af nye friskoler i den seneste ti års periode matcher dog langt fra reduktionen i antallet af folkeskoler.

Lukninger og sammenlægninger af folkeskoler har siden 2007 medført, at der i dag er 295 færre folkeskoler, så tallet i dag er 1.289 – mens der i alt er 556 fri- og privatskoler.

Samtidig viser nye tal fra Kora, det Nationale Institut for Kommuner og Regioners Analyse og Forskning, at der er kommet flere af de helt store skoler med over 800 elever, ligesom andelen af elever i skoler med over 600 elever også er vokset. Tilsvarende er andelen af elever på små folkeskoler med 0-199 elever skrumpet til knap syv procent – hvorfor skolernes gennemsnitsstørrelse er steget til 430 elever.

Ud over den markante tendens med flere friskoler og øget konkurrence på skolemarkedet peger forskningschef Henrik Christoffersen på en anden parallel tendens.

”Fokuseringen på, at folkeskolen kan trænge til et løft, har ført til udviklingen af en skolepolitik på nationalt niveau, som jo så kom til udtryk med folkeskolereformen. Men her er det min vurdering, at man skal være varsom med at tro, at en mere detaljeret centralstyring er en universel vej til løsning af folkeskolens problemer. Vi har jo allerede set en vis tilbagerulning i inklusionskravene, som er blevet løst op, og det samme gælder nogle kommuners noget firkantede forestillinger om heldagsskole,” siger forskningschefen.

Gevinsterne lader vente på sig

Han mener dog ikke, at man entydigt og simpelt kan konkludere, at kommunalreformen har ødelagt folkeskolen.

”Men den har ikke skabt grundlag for, at skolen kunne udvikle sig og blive ved med at være en løsning, som samlede almindelig opslutning.”

Skoleledernes formand, Claus Hjortdal, er enig i, at

kommunalreformen endnu ikke har givet ”et økonomisk rationale på skoleområdet.”

”Folkeskolen har sparet 14 procent over de seneste fem-seks år. Vi tror heller ikke umiddelbart, at vi har set de store faglige fordele endnu. Kampen om hvorvidt man lærer mest på en stor eller en lille skole fortsætter jo ufortrødent,” siger Claus Hjortdal.

Heller ikke Henrik Christoffersen fra Cepos kan finde belæg for at konkludere, at kommunerne har høstet gevinster af stordriftsfordele eller faglige løft ved kommunalreformen.

”Voldsomt opmuntrende”

Men alligevel peger forskningschefen på en ny og positiv tendens – midt mellem den øgede skolekonkurrence og politikernes centralisering af skolepolitikken.

”Når jeg kommer ud og snakker med unge, dygtige og dynamiske skoleledere og lærere, hvordan de tænker og oplever deres indstilling til at diskutere undervisningseffekt, så er det helt anderledes i dag. Tidligere var det meget kontroversielt i skoleverdenen. Men nu oplever jeg et opgør med de seneste års tænkning om, at skolepolitik er noget, der bliver til på Slots- holmen. Det vokser op nedefra, fra virkelighedens verden. Det kommer ikke fra en central og detaljeret styring – men fra næste generation af dygtige skoleledere. Og det er voldsomt opmuntrende.”

Jobcentre vejrer morgenluft efter 10 år i krisens tegn

Den enstrengede beskæftigelsesindsats fik en hård fødsel, og med de kommunale jobcentre fik både kassetæknings-kritikere og effektiviserings-hardlinere et nyt yndlingsoffer. Altinget gør status.

AF: Søren Elkrog Friis

I gamle dage gik man ned på kommunen og fik bistand, hvis man var arbejdsløs. Var man forsikret i en a-kasse, gik turen i stedet til Arbejdsformidlingen – som var statens modpol til de kommunale bistandskontorer.

Det var dengang. Nu går alle på jobcentret.

Den såkaldt enstrengede beskæftigelsesindsats, hvor alle typer af ledige samles på de kommunale jobcentre, er et barn af kommunalreformen, som ved nytårstid kan fejre 10 års jubilæum.

Ifølge Thomas Kastrup-Larsen (S), som er borgmester i Aalborg og formand for erhvervs- og beskæftigelsesudvalget i KL, er der god grund til en ekstra skål, når nytårsklokkerne ringer.

”Der er god grund til at hæve glasset. Vi har fået et enstrengt beskæftigelsessystem, og det er der rigtig mange fordele i, fordi vi har haft mulighed for at sammentænke de mange indsatser på beskæftigelsesområdet og køre en effektiv indsats for at få folk i job,” siger han.

Jobcentre fik hård fødsel

Den holdning er han ikke alene om. Altinget har foretaget en rundspørge til borgmestere, kommunaldirektører og kommunalforskere. Blandt de 39 borgmestere, 50 kommunaldirektører og 8 forskere, som har delta-

get, er der næsten fuldstændig enighed om, at det var den rigtige beslutning at placere det primære ansvar for beskæftigelsesindsatsen i kommunerne.

Men de 91 nye jobcentre – som siden er blevet til 94 – fik en hård fødsel tilbage i 2007. Kort efter fejede en historisk lavkonjunktur gennem landet. Finanskrisen var en realitet, og højkonjunktorens begrænsede mængder af langt fra jobparate arbejdsløse fik nu selskab af tusindvis af andre, hvis problem snarere end manglende jobparathed var den pludselige mangel på job.

”Finanskrisen har gjort, at kommunerne virkelig har haft meget at se til i forhold til de mange ledige. Det har gjort opgaven en del større og mere kompliceret, end man måske som udgangspunkt havde håbet på,” siger Thomas Kastrup-Larsen.

Omdrejningspunkt for aktiv beskæftigelsesindsats

Jobcentrene blev samtidig omdrejningspunkt for accelerationen af den aktive beskæftigelsesindsats, som så småt var rullet igang fra midten af 90'erne.

Ledige fik ikke længere lov at overveje deres karrieremuligheder hjemme i sofaen, mens dagpenge eller kontanthjælp trillede ind på kontoen hver måned. Nu skulle man vise, at man stod til rådighed for arbejdsmarkedet.

I bedste fald ved at komme i løntilskud eller virksomhedspraktik, men langt hyppigere – og i mangel af bedre, ved at deltage i cv-kurser, jobafklaringskurser og jobsamtale-simulations-træning.

I perioden 2010-2012, hvor arbejdsløsheden peakede, gik der nærmest medie-sport i at opstøve de mest kulørte eksempler på gakket aktivering, og vekslende beskæftigelsesministre måtte med jævne mellemrum forlange et opgør med de såkaldte 'pipfuglekurser'.

Thomas Kastrup-Larsen mener, at den massive kritik af jobcentrenes indsats har været uberettiget.

"Det har nogle gange tenderet lidt mobning. Langt det meste af det, vi laver, er jo utrolig virksomhedsrettet. Man kan jo altid finde eksempler, som stikker ud og måske ikke burde være lavet, men det er virkelig et fåtal af de aktiviteter, der har været, som jeg egentlig synes, der er grund til at kritisere," siger han.

Udsat for skinger kritik

Da staten fra 2009 også overlod det fulde ansvar for dagpengemodtagere til jobcentrene, var der også fri bane til at udpege kommunerne som synderbukke for nærmest samtlige udfordringer på beskæftigelsesområdet.

Den mulighed er der blevet gjort lidt for flittigt brug af, mener Thomas Kastrup-Larsen:

"Kritikken af jobcentrene har været alt for skinger. Det har især været ude af proportioner, når nogen har forsøgt at frame det, som om at det var jobcentrenes skyld, at folk ikke kom i arbejde. Det handler jo i virkeligheden om, at der i en lang periode var et underskud af arbejdspladser, som gjorde, at folk simpelthen ikke kunne komme i gang, hvor gerne de end ville," siger han.

Jobcentrene har også været kritiseret for kun at bruge kræfterne på at gøre ledige klar til job frem for reelt at formidle ledige job til de ledige.

Men ifølge Thomas Kastrup-Larsen skal jobcentrene ikke give sig af med at skaffe kandidater til samtlige af de 800.000 jobåbninger, der er på det danske arbejdsmarked hvert år.

"Jobcentrene skal jo ikke gå ind og blande sig i alle sammen, det er der jo masser af andre aktører, som klarer glimrende. Vi skal være de steder, hvor der er nogle ubalancer på arbejdsmarkedet. For eksempel nu, hvor der i stigende grad kommer flaskehalse. Der er nogle områder, hvor vi bestemt skal ind og være aktive og sørge for at få uddannet og opkvalificeret folk, så vi kan adressere behovet for arbejdskraft," siger han.

Sjuskede og forhastede reformer

Arbejdsro har der ikke været meget af i jobcentrenes ti-årige eksistens. Siden 2007 har jobcentrene været affyringsrampe for incitamentsorienterede reformer af

Det betød kommunalreformen på beskæftigelsesområdet

Kommunalreformen i 2007 bestod reelt af tre parallelle reformer.

En opgavereform, hvor særligt amternes nedlæggelse førte til en større omfordeling af ansvaret for en række områder.

En inddelingsreform, hvor der blev tegnet et nyt kommunekort med 98 frem for 271 kommuner og 5 regioner frem for 14 amter.

En finansieringsreform, hvor amternes nedlæggelse betød at tre skatteudskrivende niveauer blev til to. Regionerne finansiering kommer fra staten og kommunerne, mens kommunernes interne udligning også blev omlagt.

En sigtelinje med reformen var at samle ikke mindst beskæftigelsesindsatsen i kommunerne.

Arbejdsformidlingen, forkortet AF, var tidligere kerne i den statslige beskæftigelsesindsats i Danmark. AF havde som hovedopgave at formidle arbejde til a-kassemedlemmer (forsikrede ledige), mens kontanthjælpsmodtagere (ikke-forsikrede ledige) blev betjent af kommunerne.

Kommunerne overtog i første omgang i 2007 ansvaret for de ikke-forsikrede ledige.

Samtidig indgik staten og kommunerne et forpligtende samarbejde om beskæftigelsesindsatsen i de 91 nye fælles jobcentre.

dagpenge, førtidspension- og fleksjob, kontanthjælp, sygedagpenge, beskæftigelse og refusionssystemet – samt endnu en dagpengereform, som skulle lappe på den første.

Flere af reformerne har været kritiseret for sjuks og hastværk. I foråret rettede Statsrevisorerne en kras kritik af Beskæftigelsesministeriet og Thorning-regeringen, fordi implementeringen af reformerne af førtidspension og fleksjob, kontanthjælp og sygedagpenge skete så hurtigt, at jobcentrene ikke havde en ærlig chance for at følge med.

Lovændringerne blev vedtaget så tæt op ad ikrafttrædelsen, at jobcentrene på intet tidspunkt havde mere end syv dage til at forstå og forberede sig på de nye regler. Og i flere tilfælde blev de tilhørende bekendtgørelser vejledninger først offentliggjort, efter loven var trådt i kraft.

”Det er klart, at det giver rigtig mange fejl i administrationen, men også skaber enormt meget stress i systemet,” siger Thomas Kastrup-Larsen, som efterlyser større tålmodighed blandt reform-ivrige folketingspolitikere.

”Vi er ikke reformforskrækkede, men vi synes, at der skal gives bedre tid i lovgivningsprocessen, så vi har ordentlig tid til at gennemføre tingene,” siger han.

»"Vi er ikke reformforskrækkede, men vi synes, at der skal gives bedre tid i lovgivningsprocessen, så vi har ordentlig tid til at gennemføre tingene«

Thomas Kastrup-Larsen (S)
Borgmester i Aalborg Kommune

Venstre vil slå jobcentre sammen

Fra sin egen skaber har jobcentrene heller ikke mødt megen velvilje. Venstre har forholdt sig meget skeptisk til både ressourceforbruget og kvaliteten af jobcentrenes arbejde.

I 2014 foreslog Venstre en delvis tilbagerulning af den beskæftigelsespolitiske struktur, de selv skabte med kommunalreformen. For at styrke indsatsen på tværs af kommunegrænser og høste rationaliseringsgevinster ville en kommende Venstre-regering gennemtvinge en sammenlægning af en række kommuners jobcentre.

Konservative og Liberal Alliance støttede valgløftet, som dog har ligget i dvale siden Venstres valgsejr i 2015.

"Når vi ser på den måde, som tingene fungerer på i hverdagen, mener jeg ikke, at det giver mening at bruge kræfterne på at lave en ny struktur over hovedet på kommunerne," lyder reaktionen fra Thomas Kastrup-Larsen.

Jobåbninger skaber enestående chance

Selv om Slotsholmen siden kommunalreformen har haft travlt med at trimme beskæftigelsessystemet, mangler man endnu at rette en skønhedsfejl, påpeger Thomas Kastrup-Larsen.

"Beskæftigelsestilskuddet er en af de ting, som rent incitamentsmæssigt ikke har fungeret særligt godt. Man har lavet et system, som belønner kommuner, der skaber mange jobs, og presser dem, som ikke gør. Men når man så ser på, hvordan bøderne er fordelt, er der ingen ordentlig sammenhæng," siger Aalborg-borgmesteren.

Derfor har jobcentrene blikket stift rettet mod det kommende arbejde med udligningsreformen, understreger han.

De første 10 år i jobcentrenes eksistens har stået i krisens tegn. Nu satser Thomas Kastrup-Larsen på, at vinden vender.

"Vi har fået et virkelig velfungerede beskæftigelsessystem, hvor mange dedikerede ansatte forsøger at få ledige i gang. Og lige nu har vi en enestående chance i forhold til de jobåbninger, der kommer på arbejdsmarkedet. Den situation skal vi sørge for at udnytte optimalt, så vi også får fat i nogle af dem, som har været langt væk fra arbejdsmarkedet i en periode," siger han.

Forsyningssektoren giver glimt af fremtidens kommunekort

AF Klaus Ulrik Mortensen

Da Lars Løkke Rasmussen (V) som en anden Magellan i 2007 foldede sit nye kommunekort ud over Danmark, var det tanker om amternes fortid og ikke forsyningssektorens fremtid, der drev ham. Alt andet ville være omsonst at hævde.

Alligevel viser det sig nu 10 år senere, at strukturreformen - udover at aflive amterne og drastisk beskære antallet af kommuner fra 271 til 98 - også har haft betydelige konsekvenser for forsyningssektoren.

Og at den liberalisering og professionalisering af sektoren, som i dag finder sted, ville være svær, hvis forsyningssektorerne stadig navigerede efter de gamle kommunekort.

Tema: Kommunalreformen 10 år

To uafhængige flettede spor

Altinget har taget en snak med advokat og partner ved Horten Rikke Søgaard Berth. Hun er blandt landets førende eksperter i forsyningsret og ernærer sig ved at rådgive virksomheder og offentlige myndigheder i forsyningsret og særlige forhold relateret til kommunalt ejede selskaber.

Advokatpartneren fremhæver to centrale pointer:

Dels at vandsektorreformen fra 2009 ikke kunne eksistere uden strukturreformen fra 2007

Dels at tidens mange fusioner og samarbejder på tværs af forsyningssekskaber giver et glimt af fremtidens kommunale landkort

Der kan ifølge Rikke Søgaard Berth ikke trækkes en direkte linje fra strukturreformen i 2007 til vandsektorreformen i 2009. Derimod er der tale om to uafhængige spor, som er stærkt flettet ind i hinanden.

“Afsættet for strukturreformen var ønsker om styrket lokaldemokrati og fagligt mere robuste kommuner. Da man i 2009 gik i gang med en reform af vandsektoren, som betød, at vandforsyningen ikke længere skulle varetages af kommunerne, men derimod udskilles som selvstændige selskaber, gjorde det altså en verden til forskel at skulle udskille 98 - og ikke 271 - selskaber,” siger hun.

Mange kommuner for små til eget forsyningssekskab

Advokaten forklarer, at selv blandt dagens 98 kommuner er der mange, der er for små til, at det reelt giver mening at drive et selvstændigt geografisk afgrænset forsyningssekskab.

“Eksempelvis ser vi på affaldsområdet, at mange kommuner historisk har slået sig sammen i fælleskommunale affaldsforbrændinger for på den måde bedre at kunne løse opgaverne. Det viser, at forsyningsgrænser og kommunegrænser ikke nødvendigvis passer sammen,” siger hun.

Men det er ikke kun affaldshåndteringen, der profiterer af, at kommunerne opnår en større kritisk masse. Det samme gælder opgaver relateret til spildevand,

klimatilpasning og det kommunale beredskab.

“Affaldsplaner, klimatilpasning og andre miljøtekniske udfordringer har det til fælles, at de kræver specialiserede kompetencer. Her er der tale om kompetencer, som de færreste små kommuner har mulighed for at have siddende, og derfor kan der være klare gevinster forbundet med at pulje opgaverne sammen i større enheder,” siger hun.

Vanskelige fusioner

Heldigvis har politikerne lugtet luntten og senest med sidste års ændring af vandsektorloven gjort det lettere for forsyningsselskaberne at fusionere.

“Tidligere gjorde lovgivningen det vanskeligt at samle de kommunalt ejede selskaber i større enheder. Det betød, at kun dem, der virkelig gerne ville, fusionerede. Nu er kravene blødt op, men der er stadig store udfordringer forbundet med at lave en vellykket fusion,” siger hun.

Mest vanskeligt er spørgsmål som:

- Hvor skal hovedsædet ligge?
- Hvad skal selskabet hedde?
- Hvem skal være direktør?
- Hvordan skal bestyrelsen sammensættes?

“Og så er der spørgsmålet om, hvordan man træffer beslutninger i en fælles koncern. En ting er, at en

kommune, der ejer et forsyningsselskab, kan træffe en beslutning ved simpelt flertal. Men hvad nu, hvis selskabet ejes af fem kommuner, som ikke vil gå i samme retning,” spørger hun.

Et blik ind i fremtiden

Anyway. Til trods for, at udfordringerne ved tværkommunale samarbejder er til at få øje på, er trenden, at selskaberne slår sig sammen.

Og dermed er vi fremme ved artiklens anden hovedpointe: At man ved at granske samarbejdsviljen i forsyningssektoren kan få et billede af fremtidens kommunale landkort.

Altinget har til det formål konstrueret tre kort.

Her ses først oversigt over tværkommunalt samarbejde på affaldsområdet:

Næste kort viser samarbejdet blandt de kommunalt ejede spildevandsselskaber:

Konturer af superkommuner

Og følger man dertil kort over landets 12 politikredse og 20 samordnede kommunale redningsberedskaber, ses konturerne af en fremtidens superkommuner, forklarer Rikke Søgaard Berth.

“Man kan sige, at vi i disse år oplever at få en ny kommunalreform – men ad bagvejen gennem samarbejder på forsyningsområdet, beredskabsområdet etc.

Og i modsætning til tidligere kommunalreformer har den ikke entydige grænser, og det kan gøre øvelsen væsentligt sværere for kommunerne,” siger hun.

Ny reform vokser decentralt

En ny strukturreform vil ifølge advokatpartneren næppe komme som et centralt krav fra Christiansborg. Men derimod snarere opstå decentralt ad frivillighedens vej, fordi kommunerne indser, at det ganske enkelt er nødvendigt at slå sig sammen for at møde de nye komplekse krav.

“Det er en proces, som allerede foregår mange steder i landet. Et enkelt sted har man som i tilfældet med Holstebro og Struer haft det til egentlig afstemning (det blev et nej), mens det andre steder stadig er noget, der hovedsageligt foregår bag linjerne,” siger hun.

Men der behøver ikke være tale om fuldblodede fusioner mellem kommuner, som opgiver deres respektive selvstændighed for at finde sammen i nye enheder. Mere sandsynligt er det, at vi ser samarbejde om specifikke opgaver – a la affaldsforbrænding og klimatilpasning – brede sig til andre specialiserede fagområder som eksempelvis social og integration.

“Helt generelt er der en bevægelse i retning af, at samfundets udfordringer kræver en stadig mere specialiseret viden. Og vi har set, at man ved at fusionere forsyningsselskaber har været i stand til at tiltrække og fastholde højt specialiserede medarbejdere og også få markante profiler til at indgå i bestyrelsesarbejdet. Det har kun været muligt, fordi selskaberne har fået flere muskler. Og man kan spørge sig selv, om der ikke er grundlag for at bruge erfaringerne fra forsyningssektoren inden for andre områder.”

Konturer af et nyt kommunekort

Samrbejdsviljen i forsyningssektoren kan give et billede af fremtidens kommunale landkort.

Altinget har til det formål konstrueret tre kort.

Her ses først oversigt over tværkommunalt samarbejde på affaldsområdet:

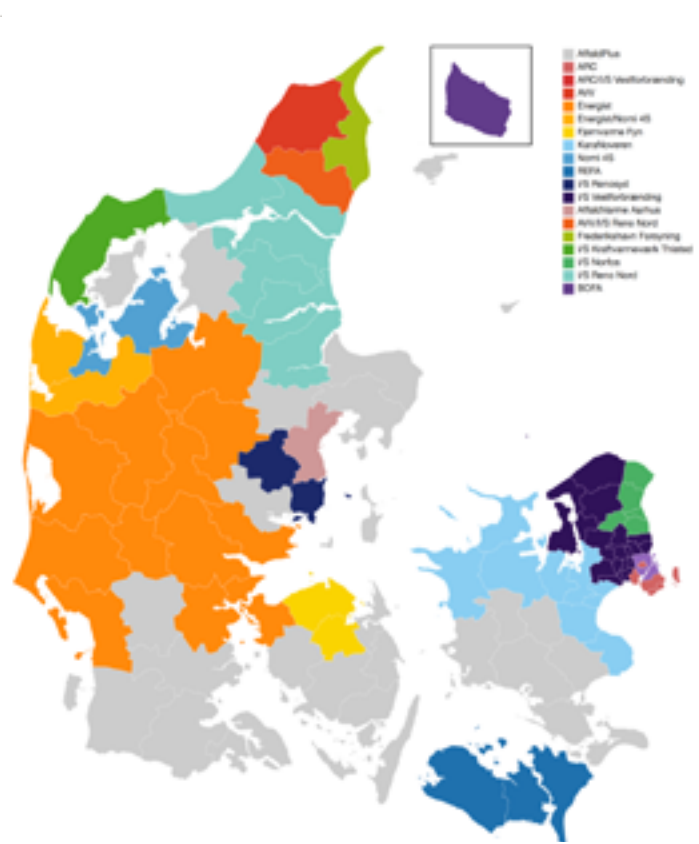
Næste kort viser samarbejdet blandt de kommunalt ejede spildevandsselskaber:

Og føjer man dertil kort over landets 12 politikredse og 20 samordnede kommunale redningsberedskaber, ses konturerne af en fremtidens superkommuner, ifølge Rikke Søgaard Berth.

Samordnede spildevandsselskaber

Affaldsforbrænding

Samordnede kommunale redningsberedskaber

Politikredse

Altinget gør status over kommunalreformens grønne konsekvenser. En naturmæssig succeshistorie mener kommunerne, mens DN er noget mere skeptisk.

Sådan gik det kommunalreformen på miljøområdet

AF Amalie Bjerre Christensen

Naturorganisationerne frygtede det værste.

Den stort anlagte og omdiskuterede kommunalreform ville være noget nær en katastrofe for miljø og natur, når kommunerne skulle overtage ansvaret fra de daværende amter. Og mens de grønne - her ti år efter reformen trådte i kraft - stadig er skeptiske, så mener man i kommunerne, at reformen har været en fordel for naturen.

"Undersøgelser viser, at vi har mere natur i Danmark, end vi havde ved reformens start. Så der er ikke gået noget tabt i den sammenhæng," siger Søren Gais Kjeldsen, der er formand kommunalteknisk chefforening, KTC.

Større kommuner med flere kræfter

Kommunalreformen blev i 2004 vedtaget som en aftale mellem VK-regeringen og Dansk Folkeparti. Bag omlægningen stod nuværende statsminister, Lars Løkke Rasmussen (V), som dengang var indenrigs- og sundhedsminister.

Med reformen, der trådte i kraft 1. januar 2007, fulgte en strukturændring. Landets 271 kommuner blev omlagt til 98, mens 14 amter blev erstattet af 5 regioner.

Formålet med reformen var at ændre, hvordan offentlige opgaver og service blev drevet. Herunder skulle de nu større kommuner have flere kræfter til at løse mange af de opgaver, der før lå i amterne.

Det medførte, at en stor del af miljø- og naturopgaver blev ført fra amterne over til de nye og større kommuner. Det omfattede blandt andet ansvaret for drift, implementering og myndighed, herunder ansvaret for vandløb og §3-naturområder.

De nationale og mere teknisk komplicerede opgaver såsom natur- og miljøovervågning blev overladt til staten, mens regionerne blandt andet fik ansvaret for råstofplanlægningen.

Bekymring for kommunernes prioritering

Forud for omlægningen var bekymringerne blandt flere aktører, om der med omlægningen ville blive taget økonomisk hensyn til miljø- og naturplejen.

Mange frygtede ligeledes, at kommunerne ville prioritere erhvervsinteresser højere, og at det som kommunalt ansvar ville føre til manglende koordinering og samarbejde på tværs af kommuner.

En af de bekymrede parter var Danmarks Naturfredningsforening (DN). De mente blandt andet, at det kunne være svært for en kommune at stille de nødvendige krav til en stor, forurenende virksomhed med mange arbejdspladser.

Samtidig frygtede man for, om kommuner kunne sige nej til entreprenørvirksomheder, der ville inddrage lokale moser til parcelhusgrunde.

"Erfaringen viser, at det er svært for nogle kommuner at

sige nej til udvidelse af store svinefarme, især når det er den lokale landmand, der sidder i byrådet. Alle de bekymringer er jo så vidt også gældende i dag," siger Michael Leth Jess, direktør for natur og plan i DN.

Ifølge DN er det ikke entydigt, hvordan kommunerne lever op til opgaven med naturbeskyttelse:

"Vi kan se nogle kommuner, der laver glimrende naturforvaltningsarbejde, og så er der nogle kommuner, som vi er knap så imponerede over, hvis jeg skal sige det venligt. Vi kan se, at andre interesser er fremherskende i den måde, de kommuner forvalter på."

Michael Leth Jess mener ikke, at reformen bør ruller tilbage. Han peger dog på, at der er plads til forbedringer. Blandt andet burde en bedre naturplanlægning på tværs af kommunerne prioriteres mere.

"Der er stadig regionerne, man kan give nogle flere opgaver, men dommen er helt overordnet, at i det omfang, der er sket forbedringer for natur og miljø de sidste ti år, er det i hvert fald ikke kommunalreformen, vi skal takke. Den har bare gjort det sværere," siger Michael Leth Jess.

Målet er nået

Søren Gais Kjeldsen, formand for KTC, havde ikke selv nogen bekymringer forud for den store omlægning. Han havde tiltro til, at kommunerne kunne varetage opgaverne:

"Jeg sad relativt tæt på det, men jeg var ikke blind for, hvor stor en teknisk myndighedsmæssig og ikke mindst personalemæssig opgave det ville være at få skabt alle de fusioner. Men jeg vidste, hvor dygtige medarbejdere vi fik med fra amterne."

DN's bekymring om et koordineret samarbejde mellem kommuner, kan Søren Gais Kjeldsen godt se en pointe i. Han mener dog ikke, at det er en betænkelighed længere:

"Der gik et par år med at få genskabt forbindelser og få etableret et samarbejde mellem kommunerne på kryds og tværs på naturområdet. Men det er på plads for mange år siden."

Alt i alt mener Søren Gais Kjeldsen, at målet med reformen er nået. Han henviser til, at kommunerne har håndteret det godt at få inkorporeret medarbejderne fra amterne i de kommunale forvaltninger. Samtidig peger han på, at kommunerne har taget opgaven med natur- og miljøforvaltning til sig både administrativt og politisk.

"Det er ikke sådan, at man ikke kan finde rum for forbedringer. Men samlet set er der ikke nogen tvivl om, at det her er blevet håndteret rigtig godt. Det kan næsten kun være, fordi kommunerne har gjort det fornuftigt, for ellers havde man nok benyttet lejligheden til at lave det om," siger Søren Gais Kjeldsen med

henvisning til, at efterfølgende evaluering af reformen ikke bød på store ændringer.

Naturen sælger kommunen

Det er ikke altid den klareste opgavefordeling, man laver i så store reformer, påpeger Troels Garde Rasmussen, vicekontorchef for KL's Teknik og Miljø. Han mener dog, at arbejdsfordelingen med reformen generelt var hensigtsmæssig, hvilket evalueringen også viste efterfølgende.

"Når man får ansvar for at varetage noget, kommer der et helt andet ejerskab til det. Det skete også med naturområdet. Nu skulle kommunerne ikke kun varetage vækst og virksomheder og bygge nye skoler, vi skulle også passe på naturen," siger Troels Garde Rasmussen.

Netop ansvaret for natur- og miljøområdet har kommunerne taget til sig, pointerer Troels Garde Rasmussen.

Han henviser til evalueringen af kommunernes varetagelse af de beskyttede naturtyper og de adskillige ressourcer, kommunerne har investeret i naturgenopretningsprojekter med fokus på biodiversitet.

Han understreger, at mange kommuner desuden aktivt bruger naturen til at brande sig på. Et eksempel på det er blandt andet Varde Kommunes vision "Vi i

Naturen" og naturparkerne, der er opstået gennem de seneste år.

"Ejerskabet til naturen ligger ikke bare i et hjørne af en kommune, hvor tre fagbiologer er beskæftiget. Det er blevet noget, kommunerne markedsfører sig på. Naturen er blevet 'in', og noget vi alle har glæde af," siger Troels Garde Rasmussen.

» Vi kan se nogle kommuner, der laver glimrende naturforvaltningsarbejde, og så er der nogle kommuner, som vi er knap så imponerede over, hvis jeg skal sige det venligt.«

Michael Leth Jess direktør for natur og plan, DN

Regionerne løftede sygehusene

AF Ole Nikolaj Mølbjerg Toft

Et farvel til 14 amter og et goddag til 5 regioner har efter et årti vist sig at være en god idé. Især når man ser på den behandling, sygehuspatienterne får i dag i modsætning til for ti år siden. Det er patienter og læger overordnet enige om op til regionernes tiårs jubilæum.

”Behandlingskvaliteten har været inde i en rivende udvikling i denne periode, og kvaliteten er blevet mere ensartet på tværs af landet. At det er lykkedes, skyldes blandt andet oprettelsen af regionerne. Overordnet set har det været en rigtig beslutning,” siger Andreas Rudkjøbing, der er formand for Lægeforeningen.

Nødvendig reform

Danske Patienters formand, Camilla Hersom, er enig. Der var behov for at gå fra 14 amtsråd til 5 regioner for at følge den internationale tendens med mere specialiserede læger og sygehusafdelinger, vurderer hun.

”Reformen var nødvendig. Hvis man vil have den bedste behandling, så er det klart, at man ikke kan sprede specialiserede behandlinger ud på 100 steder i landet,” siger Camilla Hersom.

Hos både Lægeforeningen og Danske Patienter peger man på, at regionernes fødsel ikke kurerede alle sygehusvæsnets skavanker. Og her vurderer man heller ikke, at det store kvalitetsløft af sygehusbehandlingerne bare var sikret ved at skrotte amterne og oprette regionerne.

Faktisk satte Fogh-regeringen, med Lars Løkke Rasmussen (V) som indenrigs- og sundhedsminister, i samme åndedrag gang i de mest omfattende sygehusreformer i mere end 50 år. Hidtil er 24 sygehuse lukket – og flere er på vej. Men også indvendigt er sygehusene forandrede på grund af reformerne.

For det første har Sundhedsstyrelsen efter reformen fået langt større magt over regionerne end amterne. Det skete blandt andet med den såkaldte specialeplan, hvor Sundhedsstyrelsens krav har betydet, at regionerne har måttet samle de komplicerede og vanskelige behandlinger på langt færre sygehuse. Det har betydet, at patienterne kan få længere til hospitalet, men til gengæld bliver de behandlet af mere specialiserede læger.

For det andet lovede Fogh-regeringen i 2007 25 milliarder kroner til nye sygehuse – de såkaldte supersygehuse – der nu er ved at blive bygget. Med pengene fulgte meget detaljerede krav til, hvordan regionerne skulle bygge og indrette deres sygehuse, og hvor de skulle placeres.

Professor i sundhedsøkonomi og tidligere amtslig embedsmand, Kjeld Møller Pedersen, var op til strukturreformen med til at anbefale at mindske antallet

af amter. Selv om han ikke anbefalede at gå helt ned på fem regioner, mener han, at strukturreformen har været en succes set med sundhedsvæsnets briller.

Amterne var for modvillige til se på tværs af amtsgrænser i forhold til at sikre, at de såkaldte specialiserede behandlinger blev samlet på færre afdelinger, vurderer SDU-professoren.

”Hvert amt ville beholde flest mulige behandlingstyper på deres egne sygehuse, selv om befolkningsgrundlaget i amtet var for lille til at sikre nok patienter. Løsningen på det problem blev faktisk et af hovedargumenterne for regionsdannelsen,” siger Kjeld Møller Pedersen, der peger på, at de fem store regioner fik et større befolkningsgrundlag.

Sygehuse del af udkantsdebat

Det var ikke kun i amtsrådene, at lukning af sygehuse var et kildent spørgsmål.

I regionerne har placeringen af de nye sygehuse og lukningen af endnu flere små lokale sygehuse været med til at sætte gang i den store debat om Udkantsdanmark. En debat om tab af arbejdspladser og om afstanden til de kommende store akutsygehuse.

Særligt højlydt blev det i Vestjylland. Striden om, hvorvidt et nyt sygehus skulle ligge i Holstebro eller i Gødstrup ved Herning, gav genlyd. Et nyt parti, Fælleslisten, så dagens lys, og Dansk Folkeparti argumenterede i finanslovsforhandlingerne i 2009 for at trumfe Region Midtjyllands beslutning om at placere sygehuset ved Gødstrup.

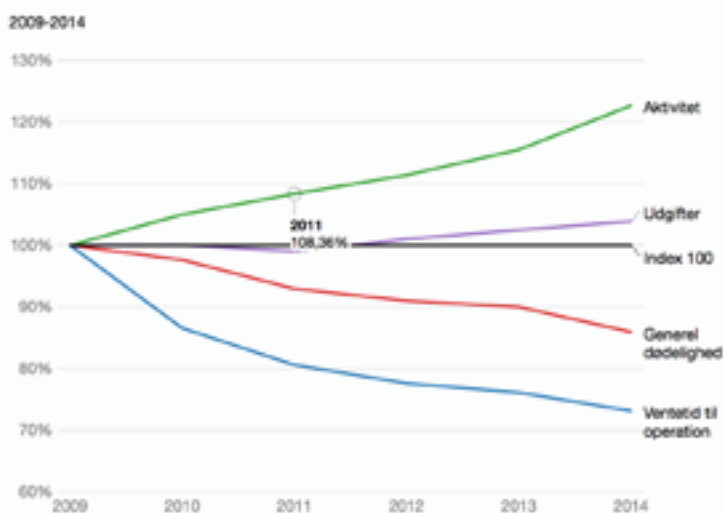
Længere på literen

Et mål, som Lars Løkke Rasmussen som indenrigs- og sundhedsminister stillede op før strukturreformen, var at sundhedsvæsnets økonomi skulle blive mere effektivt. ”Køre længere på literen,” som han forklarede det, da lovforslaget om regionernes oprettelse blev behandlet i folketingsalen.

Målt i produktivitetsvækst – flere behandlinger for de samme penge – så er regionerne også lykkedes med den opgave, mener Kjeld Møller Pedersen.

De fleste år har sundhedsvæsnets produktivitet forbedret sig på mellem tre og fem procent. Men personalegrupper har løbende advaret om, at effektiviseringerne i sundhedsvæsnets økonomi er ved at tage overhånd. Debatten er netop blusset op igen. Det skete i kølvandet på, at lederen af Rigshospitalets

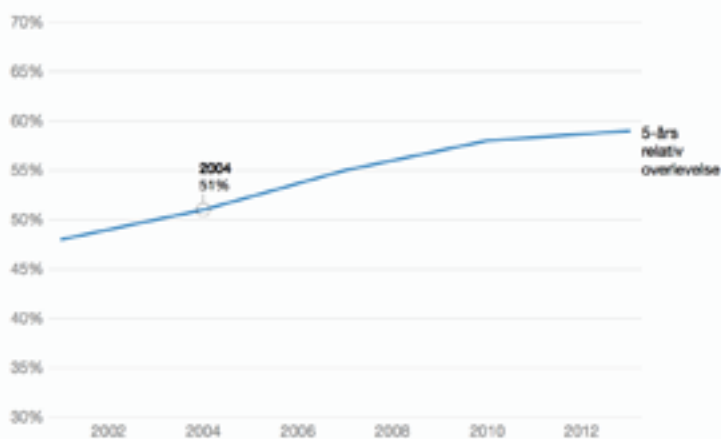
Udvikling i ventetid, dødelighed, aktivitet og udgifter

Kilde: Danske Regioner

Kræftpatienter i live 5 år efter

Forbedret kræftoverlevelse siden år 2001 (hele landet)

Kilde: Danske Regioner

fødeafdeling, Morten Hedegaard, har sagt op, fordi han mener, at rationaliseringerne er gået for vidt.

Andreas Rudkjøbing peger på, at produktivetsfremgangen under regionernes vagt har været meget høj også i international sammenligning. Men det er ikke kun godt, understreger han.

”Det er jo positivt, at man får brugt pengene i sundhedsvæsnet stadig mere effektivt. Men vi begynder nu for alvor at se konsekvenserne. På sygehusene er man blevet ekstremt presset på grund af de løbende produktivetskrav,” siger han.

Sammenhæng – stadig en mangelvare

Et andet mål med strukturreformen var at sikre bedre sammenhæng i patienternes behandling. Her er man dog langt fra i mål, lyder det enslydende fra Lægeforeningen og Danske Patienter. Heller ikke på sygehusene.

Den enkelte læge ved i dag mere om den enkelte sygdom end tidligere – men ofte mindre om andre sygdomme. Det er især et problem, hvis man ikke ved, hvad patienterne fejler eller, hvis de lider af mere end én sygdom, lyder vurderingen fra Camilla Hersom.

”Specialiseringen har betydet, at sygehusene ofte er rigtigt gode, når patienterne kun skal behandles for én sygdom. Problemet er bare, at stadig flere patienter har flere sygdomme på samme tid. Og det giver store udfordringer med at skabe sammenhæng, når læger på tværs af stadigt mere specialiserede afdelinger skal arbejde sammen,” siger Camilla Hersom.

Kjeld Møller Pedersen er enig i, at der er patientforløb, hvor der er dårlig sammenhæng. Når sygehusene specialiseres, sker der naturligt også en fragmentering af behandlingen, forklarer han. Men han savner dokumentation for, hvor stort omfanget er ud af sygehusenes samlede mængde behandlinger.

Efterdønningerne fra strukturreformen på sygehusområdet er langt fra slut. Rundt i landet er man i gang med at bygge eller ombygge de såkaldte supersygehuse, der i løbet af 2 til 7 år står færdige.

Nedlagte og omlagte sygehuse

Region Nordjylland

- Brovst Sygehus (omlagt til sundhedshus)
- Dronninglund (omlagt til praktiserende lægehus)
- Nykøbing Mors (omlagt til sundhedshus)
- Terndrup

Region Midtjylland:

- Regionshospitalet Kjellerup
- Regionshospitalet Grenaa (omlagt til sundhedshus)
- Regionshospitalet Odder
- Regionshospitalet Tarm (omlagt til sundhedshus)
- Regionshospitalet Brædstrup (omlagt til livsstilscenter)
- Regionshospitalet Ringkøbing (omlagt til sundhedshus)
- Regionshospitalet Skanderborg (omlagt til sundhedscenter)

Region Syddanmark

- Brørup i 2009 (omlagt til sundhedscenter)
- Varde i 2009
- Faaborg i 2012
- Haderslev i 2014
- Ringe i 2016
- Fredericia i 2016

Region Hovedstaden

- Esbønderup (lukket 2011)
- Hørsholm (lukket 2011)
- Helsingør (omlagt til sundhedshus)

Region Sjælland

- Korsør Sygehus
- Faxe Sygehus
- Kalundborg Sygehus
- Nakskov Sygehus

Sundhedsvæsenet kæmper stadig med sin Bermuda-trekant

AF Ole Nikolaj Mølbjerg Toft

Manglen på sammenhæng i sundhedsvæsenet var et kæmpe problem før strukturreformen. Og det er det stadigvæk.

Så klart lyder vurderingen fra både patienter, læger og eksperter, et årti efter strukturreformen trådte i kraft.

Danske Patienters formand, Camilla Hersom, ser faktisk problemerne med manglende sammenhæng i patienternes behandling som et af sundhedsvæsenets største udfordringer.

”Her snart ti år efter reformen må vi konstatere, at tingene på alt for mange områder ikke fungerer. Hver eneste gang en patient skal bevæge sig på tværs af sygehusafdelingerne, fra sygehuset til den alment praktiserende læge eller den kommunale sygepleje, så er der stadig en overhængende fare for, at noget går galt,” siger Camilla Hersom.

Den berygtede trekant

Hun peger på, at problemerne med manglende sammenhæng har mange facetter. Et eksempel er tabet af vigtige oplysninger om medicin og patienternes behandling, når patienten bliver udskrevet og overgår til den kommunale sygepleje og den alment praktiserende læge.

Det er blandt andet derfor samarbejdet mellem kom-

muner, regionernes sygehuse og de alment praktiserende læger galgenhumoristisk kaldes for Bermuda-trekanten. Her er det ikke fly og skibe, der forsvinder, men overblikket over patienternes behandling, prøvesvar og andre vigtige patientinformationer.

Ifølge Camilla Hersom er et grundlæggende problem, at der stadig ikke er fundet effektive løsninger på, hvordan de stadig flere kronikere og ældre skal sikres god behandling. Vel at mærke uden at de hele tiden skal køres på de stadig færre sygehuse.

Fælles økonomi?

En hovedpræmis for, at de såkaldte supersygehuse fungerer, er også netop, at fremtidens få store sygehuse ikke sander til i indlæggelser, der kunne være forhindret eller klaret lokalt.

”Man har jo forsøgt at bygge bro mellem sygehuse, kommuner og almen praksis med forskellige tiltag. Blandt andet sundhedshuse og andre samarbejdsprojekter. Men den optimale løsning er stadig ikke fundet. Derfor er man nødt til at gå nye veje,” siger Camilla Hersom.

Siden kommunalreformen har skiftende regeringer forsøgt at gøre farvandet i Bermuda-trekanten mindre farligt ved at lave små justeringer i forhold til reformen. Økonomiske incitamentter mellem kommuner og regio-

ner er justeret, og sundhedsaftalerne mellem dem er skåret ned fra 98 til én for hver region. Og der skrevet masser af rapporter og holdt utallige konferencer om problemerne.

Danske Patienter mener, at kommuner og regioner på en række områder nu bør have fælles budgetter som en del af de årlige økonomiaftaler for at skabe grundlag for samarbejde uden kassetænkning.

Lægeformand: En kæmpe udfordring

Hos Lægeforeningen ser man også udfordringen med bedre sammenhæng som en gordisk knude, der ikke blev hakket helt eller halvt over med strukturreformen.

”Det er stadig en kæmpe udfordring. Ikke kun er det et problem for patienten, der måske får en dårligere behandling, fordi samarbejdet ikke fungerer. Men det skaber også en stor frustration hos personalet, når de har problemer med at sende patienterne videre på betryggende vis i sundhedssystemet,” siger Andreas Rudkjøbing.

I kølvandet på strukturreformen blev specialiseringen af sygehusene og lægespecialerne accelereret. Det er man både i Danske Patienter og Lægeforeningen enige om har gavnet patienterne.

De gamle dage var ikke gode

Andreas Rudkjøbing mener samtidig, at man skal passe på med at tale om de gode gamle dage. Også selvom flere praktiserende læger rent faktisk kendte lægerne på det lille lokale hospital.

”Det er rigtigt, at mange behandlingsforløb er blevet mere fragmenterede på grund af specialiseringen. Og der er blevet længere mellem sygehusene. Kommunerne har samtidig fået flere opgaver i det nære sundhedsvæsen. Det betyder, at der skal koordineres meget mere,” siger Andreas Rudkjøbing og fortsætter:

”Men der var også store problemer med sammenhæng i sundhedsvæsenet inden strukturreformen. Eksempelvis var der langt flere kommuner med vidt forskellige tilbud og organisering, som gjorde det endnu sværere at planlægge gode patientforløb.”

Sammenhæng – ikke en dansk styrkeposition

Professor i sundhedsøkonomi fra Kora, Jakob Kjellberg, advarer også mod at se tilbage på de gode gamle dage, når man taler sammenhæng i sundhedsvæsenet.

Og udfordringen med at sikre sammenhæng i et sundhedsvæsen, der udfører stadig mere avancerede behandlinger, ses også i udlandet, forklarer han.

”Men sammenlignet med nogle andre lande er vi dår-

lige til at sikre sammenhæng," siger Jakob Kjellberg.

Han mener, at årsagen skal findes mange steder i sundhedsvæsenet.

"I England har man eksempelvis alment praktiserende læger placeret i større lægehuse. Det har blandt andet betydet, at de i højere grad har kunnet påtage sig rollen som koordinatore i patienternes behandling. Samtidig kan myndighederne lettere lave bindende aftaler med lægerne," siger Jakob Kjellberg.

Rivalisering svækkede samarbejdet

Han vurderer samtidig, at rivaliseringen mellem KL og Danske Regioner er en anden væsentlig forklaring på, at man ikke har fået et bedre samspil i sundhedsvæsenet med de nye regioner og de større kommuner. KL og Danske Regioners uenigheder på sundhedsområdet er især gået på, hvordan man skal indrette sundhedsvæsenet uden for sygehusene. Om det er regioner eller kommuner, som økonomisk og ledelsesmæssigt skal styre de tiltag, der skal fungere udenfor sygehusene. Eksempelvis de såkaldte sundhedshuse og udgående teams til patienternes hjem.

I 2014 var man i toppen af KL og Danske Regioner dog i al hemmelighed blevet enige om en fusion af KL og Danske Regioner. Planerne kuldsejlede dog, da KL's medlemmer endte med forkaste planerne.

Jakob Kjellberg kalder den beslutning for "det sørgeligste øjeblik" for et bedre samarbejdende sundhedsvæsen.

"Det var jo en helt rigtig erkendelse af, at hvis man skulle løse problemerne, så var man nødt til i langt højere grad at styre området i fællesskab," siger Jakob Kjellberg.

Generelt mener han, at samarbejdsklimaet mellem KL og Danske Regioner er blevet bedre siden da. Men ikke i et omfang, så det kan matche de fordele en fælles interesse- og forhandlingsorganisation kunne

have skabt.

Farvel til Bermuda-trekanten?

Skiftende regeringer har som sagt forsøgt at lancere tiltag, der skulle sikre patienterne bedre sammenhæng og supplere strukturreformens tiltag.

Løkkes V-regering, der er nu er omdannet til VLAK-regering er ingen undtagelse. Her har man nedsat en arbejdsgruppe, der ved årsskiftet skal komme med anbefalinger til, hvordan der kan sikres bedre sammenhæng, og en plan for det nære sundhedsvæsen.

Fokus på den rigtige Bermuda-trekants mysterier, altså havområdet mellem Florida, Puerto Rico og Bermuda, uddøde i takt med udbredelsen af GPS-teknologier og bedre radardækning. Om regeringens plan for det nære og sammenhængende sundhedsvæsen vil løse de mangeårige problemer med sammenhæng i sundhedsvæsenet, det vil vise sig.

Klar til Folkemødet?

Hold jeres debat,
middag eller møde
midt i Allinge
i samarbejde med **Altinget**

Bestil i dag - kontakt os nu

Telefon 26 80 84 61

folkemoedet@groenbechshotel.dk

GRØNBECHS HOTEL

Danmarks politiske hotel

Sådan ser fremtiden ud for regionerne

AF Tyson W. Lyall

Regioner eller ej.

Det spørgsmål skaber med jævne mellemrum stor debat i dansk politik.

Siden overgangen fra de 13 amter til de fem nuværende regionerne i 2007 har nedlæggelsen af dem været diskuteret ivrigt – særligt blandt de borgerlige partier på Christiansborg.

Den seneste tid er spørgsmålet gledet en smule i baggrunden. Selvom alle blå partier indenfor for de seneste år har talt for en nedlæggelse, er spørgsmålet end ikke nævnt i VLAK-regeringens regeringsgrundlag.

Daværende statsminister Lars Løkke Rasmussen (V) truer ellers allerede i starten af 2010 med at lukke regionerne, og i 2011 går Venstre til valg på en egentlig nedlæggelse.

”Bundlinjen er klar,” siger den daværende sundhedsminister Bertel Haarder (V) på Venstres sommergruppemøde i august 2011:

”Regionerne skal afskaffes 1. januar 2013.”

Siden da er bundlinjen blevet lidt mindre klar hos Venstre. Op til valget i sommeren 2015 forklarer Lars Løkke Rasmussen, at Venstre vil give regionerne fire år til at levere på syv konkrete mål, ellers bliver det til et farvel.

Kort forinden har regionerne forpasset muligheden for at livsforsikre sig, da en fusion mellem Danske Regioner og KL bliver lagt på is under sidstnævntes generalforsamling.

De øvrige blå partier er i samme periode mere konstante end Venstre.

Regionerne skal lukkes, hvis magten skifter ved et folketingsvalg, slår Dansk Folkeparti, Konservative og Liberal Alliance fast overfor Politiken i maj 2015.

"Jeg er heller ikke selv klar over, hvad Venstre mener om det her i dag, må jeg sige, men det er vores holdning, at de skal afskaffes. Ingen skal være i tvivl om, at det er noget, vi vil kæmpe for," siger den konservative formand Søren Pape Poulsen ved den lejlighed.

Siden valget har sabelraslen dog været ganske afdæmpet.

I april 2016 roser Lars Løkke Rasmussen regionerne under deres generalforsamling og taler om, at regionerne er "vokset ind i den rolle, der var tænkt med kommunalreformen".

"I forvalter den del af velfærdssamfundet, som måske er vigtigst for danskernes tryghed. Det ansvar har I taget på jer," siger han.

Men hvordan ser fremtidsudsigterne så ud for regionerne her, hvor de nærmer sig det første 10-års-jubilæum?

Forskeren

Jakob Kjellberg, Professor, programleder for sundhed, Kora

"Der er ikke ret mange, som omfavner dem kærligt," konstaterer Jakob Kjellberg.

Men når regionerne alligevel eksisterer efter snart 10 år – og formentlig ikke forsvinder igen lige foreløbig – handler det ifølge Kora-professoren primært om én ting: manglen på et godt alternativ.

"Man kan have et politisk ønske om mere centralisering, færre politiske lag og lignende. Men så bliver spørgsmålet netop, hvad man vil i stedet. Her opdager man så, at der faktisk er en god grund til, at tingene ser ud, som de gør. Årsagen er, at det rent faktisk fungerer meget godt."

Et af alternativerne til regionerne kunne være et statsligt styret sundhedsvæsen, men det er næppe attraktivt for politikerne at gå videre med, vurderer Jakob Kjellberg.

"Hvis vi kigger på andre eksempler, så tyder det ikke på, at staten er nogen overlegen driftsherre på så store områder. Kigger man på politireformer, indkøb i hæren etc., så står det ikke klart, at det skulle være en bedre styringsmodel," siger han.

Konservative har tidligere foreslået at erstatte regionerne med fem såkaldte sundhedsfællesskaber med professionelle bestyrelser. Den type model har man dog afprøvet andre steder – uden held, forklarer Jakob Kjellberg.

"Man kan fjerne de folkevalgte og indføre en bestyrelsesmodel, hvor forretningsfolk driver sygehusene. Det har man forsøgt i Norge, men forretningsfolkene løb i bund og grund skrigende bort. De fandt hurtigt ud af, at det fungerer helt anderledes end ude i markedet."

Jakob Kjellberg tolker derfor også den aktuelle stilhed omkring regionernes fremtid som en erkendelse af, "at man ikke kan opstøve én seriøs forsker på området, som ikke vil sige, at regionerne har leveret ret godt indenfor deres rammebetingelser."

Hvis politikerne på Christiansborg alligevel skulle gøre alvor af snakken om regionernes endeligt, skal initiativet komme fra statsministerens parti, vurderer Jakob Kjellberg.

"Hvis Venstre havde sagt, at nu skal regionerne nedlægges, så havde det ikke været svært at overtale Konservative og Dansk Folkeparti. Når regionerne ikke er blevet nedlagt, så er det fordi, Venstre grundlæggende ikke har syntes, at det er besværet værd."

Patienternes mand

Leif Vestergaard Pedersen, direktør i Kræftens Bekæmpelse

Kræftens Bekæmpelses direktør kender som tidligere direktør i Region Midtjylland, Århus Amt og Vejle Amt det regionale system til fingerspidserne.

Og han er kritisk overfor at nedlægge regionerne.

”Jeg vil ikke sige, at regionerne nødvendigvis er det rette, men jeg vil heller ikke sige, at de skal nedlægges,” siger han og forklarer, hvad han mangler at høre fra kritikerne.

”De må pege på problemet og fortælle os, hvad løsningerne er i stedet. Det er så nemt at kalde på en ny reform, men jeg vil se en tydelig angivelse af problemet og løsningen.”

”Der er en tendens til, at hvis man synes, noget er forkert, så laver man en reform. Det er jeg aldeles ikke tilhænger af.”

Hvis regionerne skal overleve på sigt, er det ifølge Leif Vestergaard Pedersen afgørende, at de i højere grad formår at kigge udover regionsgrænsen.

”Hvis regionerne fortsætter med at optimere egen økonomi og funktionalitet på bekostning af resten af landet, så bliver det regionernes endeligt,” siger han og uddyber:

”Regionerne bliver nødt til at holde op med at være sygehusregioner og i stedet blive sundhedsregioner. Deres ledelses- og styringstankegang tager afsæt i en forståelse af, hvordan sygehuse fungerer, men ikke i, hvordan man håndterer sundhed i et moderne samfund.”

Ifølge Leif Vestergaard Pedersen er regionernes forståelse af almen praksis’ og civilsamfundets betydning for dårlig, ligesom samspillet med den kommunale del af sundhedsvæsenet er det.

Regionernes fremtid afhænger af, om de kan flytte sig på det plan, lyder vurderingen. Et væsentlig sted at sætte ind, mener Leif Vestergaard Pedersen, er på ledelsesgangene.

”Det er en udfordring for regionerne, at de stort set ikke har folk på ledelsesniveau, som kan tænke sundhed og almen medicin i bred forstand. Hvor i det danske sundhedsvæsen sidder der en ledende person, som har en baggrund i almen medicin? Svaret er, at det ikke findes nogen steder.”

Den kritiske sundhedsordfører

Liselott Blixt (DF)

Dansk Folkeparti vil af med regionerne. Det har ikke ændret sig, selvom debatten har levet et stille liv den seneste tid.

”Vi har ikke rykket os. Vores mål er at få nedlagt regionerne og sikre os, at sundhedsministeren står som den ansvarlige for vores sundhedsvæsen. Det har været mærkværdigt at opleve, hvordan en minister blot kan give aben videre,” siger partiets sundhedsordfører Liselott Blixt.

Hun forklarer, at Dansk Folkeparti sammen med flere interessenter er i gang med at formulere alternative løsninger, som kan afløse regionerne. Hun ønsker ikke at afsløre navnene på partiets samarbejdspartnere i arbejdet, men forventer, at de inden sommerferien 2017 kan fremlægge noget konkret.

”Vi har tidligere luftet ideen om selvstændige bestyrelser på hospitalerne, men vi kigger på det hele,” siger Liselott Blixt.

Men når man hører statsministeren rose regionerne for deres resultater, hvorfor så nedlægge noget, som åbenbart lever op til forventningerne?

”Regionerne har løftet den opgave, de blev sat til. På den måde er jeg ikke kritisk. De har gjort et enormt stort arbejde, og det anerkender vi. De har samlet op på en masse udfordringer efter Strukturreformen. Men det var jo også meningen. Regionerne blev ikke sat i verden for at lave noget lort. De blev lavet for at skabe en blødere overgang til en statslig model. Det har hele tiden været meningen hos alle de borgerlige partier.”

”At Venstre så er hoppet fra og har givet regionerne mulighed for at bevise deres værd, er noget helt andet. Men det har hele tiden været meningen, at regionerne skulle være en overgangsløsning.”

Den politiske kommentator

Troels Mylenberg, ansvarshavende chefredaktør

I sin egenskab af ansvarshavende chefredaktør ved Fyns Amts Avis spørger Troels Mylenberg i en aktuel leder: Hvad vil regeringen med administrationen af sygehus- og sundhedsvæsenet?

Han har nemlig læst regeringsgrundlaget og kan konstatere, at regionernes fremtid ikke står nævnt noget

sted. Det må enten bunde i intern uenighed, usikkerhed eller glemsomhed, vurderer han, og lægger sine penge på uenigheden.

”Jeg tror ikke, man er enig eller afklaret i regeringen, og det er jo en ærlig sag. Men derfor skriver jeg netop i min leder, at det må være på sin plads at bede om et svar.”

Men når nu alle blå partier på en eller anden måde har bakket op om en nedlæggelse af regionerne i de senere år, hvorfor er de så ikke gået i gang endnu?

”Den umiddelbare forklaring lige nu må være, at der er regionsrådsvalg om et år. Hvis man skal lave noget om, så kan det alligevel ikke nåes inden valget. Omvendt, så ser vi – senest i Region Syddanmark – en ren flugt af topembedsmænd. Jeg kan godt forstå, at de søger væk, når de ikke ved, hvad de har at administrere.”

”Alle regeringspartierne har i en eller anden forstand udtrykt ønske om at nedlægge regionerne, men ingen har leveret et alternativ endnu. Jeg kan forestille mig, at det er svært at være embedsmand i det morads.”

Troels Mylenberg kalder derfor den seneste tids tavshed fra de borgerlige partier for ”besynderlig”.

”Skal man tage den for pålydende (tavsheden, red.), må det jo være fordi, de ønsker at fortsætte med det, der findes nu.”

Borgmester søger medspillere

MANDAGSTRÆNEREN: Efter 10 år med kommunalreformen har borgmesterens dør åbnet sig for samfundsaktører, der hjælper kommunen med sundhed, integration og uddannelse. Her kan den løsningsorienterede lobbyist bidrage, skriver Hegelund og Mose.

AF Susanne Hegelund og Peter Mose

Siden 271 kommuner blev til 98 efter kommunalreformen, er "velfærdsalliancer" blevet det nye buzzword i kommunale kredse. Kommunerne søger i stadig større omfang hjælp fra gode kræfter i interessentlandskabet, deriblandt NGO'er, brancheorganisationer, virksomheder og fagforeninger, når borgmesteren og forvaltningen ikke kan løse lokalsamfundets problemer selv. Seneste eksempel på post-kommunalreform-fænomenet blev skudt i gang forleden på Nordfyn. Mens fotografierne knipsede, skrev den lokale borgmester og DBUs formand, der til pressemødet havde medbragt en fodbold, under på en aftale, som fodboldtoppen betegner som en "velfærdsalliance". Med den sprogbug demonstrerer det før så politisk tonedøve DBU, at man tilsyneladende har lært sig tidens vi-er-med-på-holdet-jargon, der giver klapsalver i kommunerne (Læs mere her). Den firårige aftale med Nordfyns Kommune indebærer, at DBU tager endnu et skridt væk fra det elitære ved at træde ind i et partnerskabslignende, jordnært samarbejde med en lokal forvaltning. Begge parter skyder penge i projektet.

Kommune, klubliv og frivillige skal sammen tage fat på nogle af de udfordringer, der

bekymrer hver en budgetpresset borgmester over det ganske land. Listen på den nordfynske DBU-to-do-liste er lang: integration af flygtninge i foreningslivet; fodbold for voksne med kroniske lidelser; skolebørns leg og bevægelse i de 45 minutter, skoleformen satte af. Som Nordfyns borgmester sagde i en fælles pressemeddelelse: "Sport kan samle mennesker med mange forskellige baggrunde. Det er en rigtig god løftestang, når vi taler integration, ensomhed og inklusion".

Varm luft, monstro, for hvordan skal en 127 år gammel idrætsorganisation med lokale frivillige kunne løse borgmesterens problemer? Klubfolkene er ikke filialer i Danske Bank, hvor hovedkvarteret kan diktere 10 armbøjninger og forvente, at alle kaster sig ud i strabadserne.

Ikke desto mindre gemmer der sig bag de gode hensigter en lobbylære for interessevaretagere, der ønsker at rykke ind i indflydelsesvarmen: På bagkant af kommunalreformen erkender kommunerne i stigende omfang, at de ikke kan løse problemerne alene, og at de gode ideer ikke altid kommer fra politikerne og embedsmændene selv, men udefra. En spirende anti-bureaukratisk erkendelse, den løsningsorienterede lobbyist kan spille sin dagsorden ind i.

Hvad DBUs motivation er for at træde ind på den kommunale bane? Blandt andet dalende medlemstal her

KLUMMER PÅ ALTINGET

Jens Christian Grøndahl skriver fast klummen 'En anden vinkel' i Altinget. .

David Trads har hver mandag klummen 'Hos Trads' om aktuelle politiske begivenheder.

Jarl Cordua er liberal-borgerlig politisk kommentator og radiovært på Radio 24syv. Han skriver klummen 'Liberale Brøl'.

Lisbeth Knudsen er direktør og chefredaktør for Mandag Morgens danske aktiviteter.

Benjamin Rud Elberth rådgiver om digitale og sociale medier, og hver tirsdag skriver han klummen 'Borgen digitalt' på Altinget.

Kenneth Thue Nielsen er ekspert i statistik og tidligere valgforsker. Han skriver klummen 'Politik & statistik'.

og der; det klassiske foreningsliv er udfordret; nye årgange skal rekrutteres; forholdet til kommunerne forbedres. Derfor er DBU på national jagt efter samarbejdsprojekter, der gør klubberne relevante for ikke blot borgmestere, men også social- og skoleudvalgsformænd over det ganske land.

Mens pressens fokus var rettet mod regeringsforhandlingerne på Marienborg, sagde også lokalpolitikere på Bornholm ja til en velfærdsalliance med boldfolkene: Klippeøens skoler skal frem over samarbejde endnu mere med det lokale foreningsliv med DBU i spidsen. DBU møder op med penge og know how, mens kommunen selv skyder et beløb i projektet. Man har allerede tyvstartet med

»På bagkant af kommunalreformen erkender kommunerne i stigende omfang, at de ikke kan løse problemerne alene, og at de gode ideer ikke altid kommer fra politikerne og embedsmændene selv, men udefra.«

børnehaver og projekt "Spartakus" med flygtninge i Nexø, hvor flere efterfølgende har meldt sig ind i den lokale klub.

For kommunerne handler det blandt andet om at involvere flere frivillige uden, at det bare opfattes som en spareøvelse. En snubletråd er at komme på kant med fagforeninger som eksempelvis FOA og Danmarks Lærerforening: Tager frivillige de offentligt ansattes jobs?

Men kommunerne har også haft andre bekymringer: Tør vi overhovedet overlade opgaver til frivillige? Tænk, hvis de ikke leverer den lektiehjælp, de lovede? Misligholdelse af aftalen kan i sidste ende blive et problem for byrådet og forvaltningen.

Ny, svær rolle for embedsfolk
Den største hurdle er dog, at cheferne i kommunerne ikke længere blot kan se sig selv som traditionelle myndighedspersoner sat i verden for at overholde regler og have styr på budgetter. De skal nu pludselig være netværksopbyggende matchmakere, der rækker hånden ud efter konstruktive kræfter inden og uden for kommunen.

Som Mandagstræneren tidligere har beskrevet, er de bedst bestykkede kommunale direktionsledere godt i gang med at tage den udadvendte ledelsesopgave på sig.

Imidlertid vidner det kommunale Danmarks utallige konferencer om "samskabelse og frivillige" om, at det her og der stadig kniber for cheflagene længere nede i bureaukratiet at føle sig komfortable med at arbejde med velfærdsalliancer: Skole- og plejehjemslederen kan ikke længere alene bestemme og lægge kursen, når der sidder frivillige med omkring bordet, og når man på anden vis arbejder med eksterne partnere, eksempelvis DBU-folk.

Man skal evne at give slip. Alternativets og Uffe Elbæks nationale vælgersucces vidner om noget af den opsårede samskabelses-energi, der er i dele af befolkningen. Skiftende regeringer under Helle Thorning-Schmidt og Lars Løkke Rasmussen har da også forsøgt at slække nogle af de bureaukratiske bånd, der binder kommunerne, når det gælder at involvere frivillige og andre aktører uden for rådhusets kontrolunivers og normale komfort zone.

Kommuner offentlige frontløbere
Kommunerne er 10 år efter kommunalreformen – trods begyndervanskeligheder – den offentlige sektors frontløbere, når det gælder at bygge relationer op og inddrage interessenter i løsningen af opgaverne. Her får den noget mere introverte centraladministration baghjul. Slotsholmens topembedsmænd skoles først og fremmest til at kunne håndtere den interne koordinering med de ledende ministerier med Finansministeriet i spidsen. Blikket er i mindre grad end hos deres kommunale kolleger vendt ud mod verden.

En velfærdspresset kommune er tvunget til at tænke kreativt. For eksempel at involvere lokale virksomhedsledere i at bringe udfordrede unges skjulte talenter i spil, som man har gjort det i Holstebro Kommune. De kommunalt ansatte er pressede af regler og kan hurtigt få en sag på halsen, hvis de tager for hårdt fat i de unge. Erhvervs livet kan gøre tingene mere direkte: Hvis et ungt menneske har svært ved at komme op om morgenen, ja, så bliver han hentet på bopælen af arbejdsgiveren på en noget mindre blødsøden måde, end kommunen har for vane at tale sig ud af problemet på.

Hvad erhvervsvirksomhederne får ud af det? Et socialkontor er de jo ikke, men de kan håbe på, at flere unge lader sig indrullere på erhvervsuddannelserne, manglen på faguddannet arbejdskraft vil være stor.

Velfærdsalliancer er således karakteriseret ved, at også lobbyisten ser muligheden for win-win – og opsøger heldet. Akkurat som DBU netop har gjort på Nordfyn og på Bornholm. Let bliver det næppe at høste gevinsten og nå målet, men som enhver undertippet fodboldelsker optimistisk siger forud for en kamp: Så længe bolden er rund, så...

Kommunalreformen – godt eller skidt? Det mener Altingets læsere

Klare fordele

Åge Weigelt

Som borger i en mindre kommune, Favrskov, har reformen indebåret klare fordele, især på det administrative område.

Favrskov er en fusion af 3½ mindre kommuner med ca. 10.000 indbyggere hver. Den blev kreeret primært af Thorkild Simonsen, fhv. borgmester og indenrigsminister.

De små kommuner kunne ikke have tilstrækkelig ekspertise på alle administrative områder, og selv om de arbejdede fint sammen, er der blevet større sammenhæng i ydelserne efter reformen.

Da kommunerne før hver især var ca. lige store, kan man ikke sige, at en enkelt kommune har opslugt de øvrige. Politikerne har efter min opfattelse også været gode til at dele sol og vind lige.

Nærdemokratiet er ikke forsvundet. Det skyldes både politikerne selv og en årvågen lokal presse.

På det regionale plan savner jeg heller ikke amterne, da vi har en fint ledet region med Bent Hansen i spidsen. Der er naturligvis langt fra Thyborøn i vest til Samsø i øst, men også her synes jeg, at politikerne har haft fokus på helheden, både når det gælder sundhedsvæsenet og andre områder.

Service er en by i Rusland

Gyda Kongsted

Et meget lille tillykke med de 10 år for Kommunalreformen – intentionerne har sikkert været gode.

Kommuner og regioner skal nedlægges og erstattes med de tidligere 24 amter med pligt til at samarbejde og udveksle erfaringer med borgernes velfærd i centrum. Kommunerne er for små til ordentligt at kunne løse alle de opgaver, der er i dag er pålagt de nuværende 98 kommuner.

Sygehusene skal være selvstændige enheder med egen bestyrelse.

Kommunerne bruger penge på tant og fjas, som dyr kunst og dyre gulvtæpper med logo m.v. Samtidig sparer de på lovpligtige velfærdsydelser til gavn for borgerne, herunder især på ældreområdet.

Service er snart en by i Rusland, hvor alt i dag skal være digitalt uden menneskelig kontakt.

SKAT skal tilbage til de større kommuner – især inddrivelsen, hvor SKAT taber enorme summer – således at borgeren ved personlig henvendelse kan få kvalificerede svar på relevante skattespørgsmål uden at skulle ringe op flere gange med lange ventetider, fordi personalet er så specialiseret, at de ganske enkelt ikke kan svare på alle spørgsmål.

Personlig erfaring

Mariann Juhl Henningsen

Forvaltningernes skarpe opdeling skaber usammenhæng i udsatte borgeres liv. Det ville være ønskværdigt med en familie-tovholder, eller en person som tovholder/koordinator, så man ikke skal have kontakt med så mange forskellige personer, som i nogle tilfælde modarbejder hinanden.

Systemkrav kommer ofte forud for løsningsorienteret og relevant støtte til den udsatte borger.

Kontakten til systemet er besværliggjort og afholder nogle borgere fra at søge hjælp, da det er for uoverskueligt.

I landkommunerne er der alt for stor afstand til de kommunale myndigheder, rent fysisk. Op til 75 km i Norddjurs kommune. Det er omkostningsfyldt for pensionisten og kontanthjælpsmodtageren at befordre sig til de kommunale kontorer.

Der er oprettet borgerservice tættere på folk i forhold til praktiske anliggender – det er en god ting.

Digitalisering er fint, men der skal også være mulighed for at tale med et menneske, når man bliver i tvivl. Igen er det afgørende, at man kan tilpasse sig systemets krav – ikke omvendt. At systemet skal tilpasses borgerne. Det mest krævende er ikke at bede om hjælp, men at man ofte er usikker på, om man har bedt om hjælp på den rigtige måde.

Der er nok at tage fat på, hvis man ønsker et mere borgervenligt kommunalt system.

Spar på pamperne

Brian Korsgaard

Afskaf regionerne. Det er de samme pampere der kom i regionsrådene som sad i amtsrådene. Og at Region Midtjylland tillades at bruge 100 mio. kr til projekt kulturby Århus, er så himmelråbende forkasteligt. Samtidigt med man må skære her og der i det nye "supersygehus". Så afskaf regionerne - i det mindste sparer vi pampernes honorar - og brug de sparede midler fra pamperne og overadministrationen til kerneydelserne.

Skabte Udkantsdanmark

Haakon Brandt

Det er helt klart, at kommunalreformen skabte alt for store kommuner ved ændringen i 2007. Der var fra regeringens side ingen styring af den store reform. Oprindeligt talte man om en minimunstørrelse på ca. 30.000 indb. i hver kommune, som den størrelse som ville være mest effektiv, og som også til gode så det lokale demokrati. Men sådan gik det ikke.

Man gav frihed til at forhandle kommunerne imellem og derfor blev kommunerne meget større end man havde som udgangspunkt. Og de nye store kommuner har centraliseret fra den første dag, og dermed har man fået skabt "Udkantsdanmark" i mange af de store kommuner.

Samtidig med de nye store kommuner blev der jo også pr. 1. januar gennemført en ændring af politikredsene, så 52 politikredse blev reduceret til 12 store politikredse, og 82 retskredse blev reduceret til 24 nye store retskredse, og 13 statsamtskontorer blev reduceret til 5 store statskontorer. Disse store ændringer har bevirket, at mange byer har mistet vigtige funktioner.

Når der nu tales om udflytning af statslige arbejdspladser, så er det kun en meget lille plaster på det store "Sår", som den store strukturændring fra 2007 skabte. Og hvem var det som gik i spidsen for disse ændringer: Det var Lars Løkke Rasmussen med tilslutning fra Dansk Folkeparti.

Det er ikke størrelsen

Annette Hein

Det er jo egentlig ikke kommunens størrelse, som i sig selv indikerer, om denne er velfungerende.

I sidste instans er det politikere og embedsmænd. Udfører de arbejdet godt eller skidt?

Som borger forekommer 'styringen' ofte som en indbyrdes magtkamp mellem lederne; os, for hvem de egentlig er tjenere, må hænge på så godt, vi kan.

Præmaturt

Jørgen Meinby Pedersen

Det var alt for tidlig med den reform! Udviklingen har vist at kommunerne burde være mindst dobbelt så store, regionerne burde have bestået af kommunale representantante som andre udvalg og opgaver burde ikke være flyttet til kommuner, men have fortsat i det nye fælles kommunale udvalg.

Gadekæret

Ole Juul

I forhold til hvad der nok var sket, hvis man IKKE havde gennemført kommunalreformen, er det vel nogenlunde godt - med absolut plads til forbedringer. Men, partierne som har nøglen tager ikke fat, og ansvar. Heldigvis flyttes offentlige arbejdspladser ud i landet, men det går for langsomt!

Ved landsbyens gadekær, er definitivt overdraget til Keld Heick!

SKAT er et misfoster

Ole Elkaer

Det er vel meget godt med nogle større kommuner end de 271 der var før 2007. Men den offentlige sektor er nærmest undermineret. SKAT er et misfoster, og hospitalerne lige så.

Kommunerne er i krig om hvorvidt der skal udlignes og hvor meget amtsvejene er splittet op mellem flere kommuner. Desuden er regionerne uoverskuelige.

Langt bedre!

Per Bo Grønbech

I de over 40 år, jeg har beskæftiget mig med politik, har jeg svært med at "se", at reformen ikke er langt, langt bedre - end det, som var før! At ingen tilsyneladende kunne/ville gøre noget ved København som hovedstad - skal ingen klandres for i dag.

LÆS FLERE INDLÆG OG DELTAG I DEBATTEN PÅ ALTINGET

Monsterkommuner

Poul-Henning Laursen

Et ekspertudvalg fastslog før reformen, at de bedst drevne kommuner var dem med 20-50.000 indbyggere. Så lavede man en reform, der undtog København og Frederiksberg med hhv. 550.000 og 100.000 indbyggere og skabte monsterkommuner i store dele af det øvrige land.

I den nye Hjørring Kommune er der 90 kilometer fra den ene ende til den anden! Inden jeg skal på plejehjem, flytter jeg til en af de små kommuner, der er tilbage. Så kan jeg gå i Brugsen lørdag formiddag og træffe borgmesteren - eller i det mindste hans kone, hvis der er noget galt på plejehjemmet!

Hår i suppen

Tommy Jensen

Jeg synes ikke, de 10 år med strukturreformen har indfriet mine forventninger til effektivisering af kommunernes drift. Derimod har der været en klar forbedring på sundhedsområdet for så vidt angår den del, der hører til i Regionerne. Der er sket en betydelig stigning i antal behandlede patienter til lavere udgift pr. patient; ligesom driftsudgifterne på hovedkonto 1 Sundhed i 2015 kun er ca. 6,2 mia. kr. større end i 2008, når man har PL-reguleret til 2015 priser - dette inkl. de ekstra tilførte midler til den særlige indsats mod kræftsygdomme.

Der er dog hår i suppen. Hvis man skeler til Regionspotentialer, viser dette en samlet mulig driftsoptimering for sundhedsvæsenet i 2015 på 12,266 mia. kr., hvis de fire andre regioner var lige så effektive som Region Syddanmark. Der er således alt for stor forskel på, hvordan regionerne forvalter de betroede talenter.

Regionernes udgifter til sundhed udgjorde i 2015 118,734 mia. kr. ud af det samlede budget på i alt 128,240 mia. kr.

Trækker man en parallel over til kommunepotentialer, som viser effektiviseringsgevinsten, hvis alle kommuner var lige så udgiftseffektive som den bedst drevne. Frederiksberg Kommune tager laurbærerne hjem i 2015. Hvis de resterende 97 kommuner var lige så effektive som Frederiksberg, kunne der have været opnået en effektiviseringsgevinst på ikke mindre end 29,168 mia. kr. i 2015.

Politik er mere end Christiansborg

Danmark syder og bobler af politik – også uden for Christiansborg. Og nu har det levende demokrati sin egen portal.

Altinget: civilsamfund skriver om alle de demokratiske aktiviteter, der foregår i spændet mellem stat og marked.

Det er her, du får mere viden om foreningers og fondes liv og virke.

Portalen er gratis

Skriv dig op til nyhedsbrevet nu på www.altinget.dk

– din politiske vej i det civile samfund.

Carsten Terp
Redaktør af Altinget: civilsamfund

